

Het overheidsbeleid ten aanzien van de muzieksector 1983 - 1992

een beleid tot evenwichtiger subsidieverhoudingen?

Federatie van Kunstenaarsverenigingen

Den Haag

Augustus 1992

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding en verantwoording	1
§ 1.1 Het rijksoverheidsbeleid ten aanzien van muziek	1
§ 1.2 Doelstelling en probleemstelling	2
§ 1.3 Afbakening onderzoek	2
§ 1.4 Onderzoeksvragen:	3
§ 1.5 Methode	3
Hoofdstuk 2 De Landelijke Werkgroep Orkestenbestel/ Commissie Sutherland	4
§ 2.1 Aanleiding	4
§ 2.2 Herstructurering	5
§ 2.3 Verevening	5
§ 2.4 Herbesteding	6
§ 2.5 Conclusies	7
Hoofdstuk 3 De concretisering van de voorstellen van de Commissie Sutherland	9
§ 3.1 Fasering in de herbesteding	9
§ 3.2 Evaluatie-onderzoek uit 1987	10
§ 3.3 Tevredenheid?	12
§ 3.4 Conclusies	13
Hoofdstuk 4 Het Plan Kunstbeleid 1988 - 1992: een nieuw beleid?	14
§ 4.1 De Brief over het kunstbeleid	14
§ 4.2 advies van de Raad voor de Kunst naar aanleiding van de Brief over het kunstbeleid.	15
§ 4.3 Het Plan voor het kunstbeleid 1988 - 1992	16
§ 4.4 Uitwerking Plan voor het Kunstbeleid 1988 - 1992	18
§ 4.5 Wederom reacties uit het veld	21
§ 4.6 Conclusies	22
Hoofdstuk 5 : het Plan voor het Kunstbeleid 1993 - 1996	24
§ 5.1 Voorspel op het Tweede Kunstenplan	24
§ 5.2 Het Plan voor het kunstbeleid 1993 - 1996	25
§ 5.3 Afwijking van het advies van de Raad voor de Kunst	26
§ 5.4 Wijzigingen na Tweede Kamerbehandeling	27
§ 5.5 Conclusies	29
Hoofdstuk 6 Reacties van instellingen non-symfonische muziek	31
§ 6.1 Interview met Peter van de Westeringh, zakelijk medewerker van de Stichting Jazz en Geïmproviseerde Muziek in Nederland (SJIN)	32
§ 6.2 Interview met Jaap van Beusekom, directeur van de Stichting Popmuziek Nederland (SPN)	33
§ 6.3 Interview met Henriëtte Kropman, administrateur van het Fonds voor de Scheppende Toonkunst (FST)	36
§ 6.6 Samenvatting en conclusies	40
Hoofdstuk 7 Provinciale uitgaven professionele muziekbeoefening 1987 - 1992	41
Hoofdstuk 8: Samenvatting en conclusies	48
Literatuurlijst	51

Bijlage 1

Bijlage 2

Bijlage 3

Bijlage 4

Bijlage 5

Bijlage 6

Hoofdstuk 1 Inleiding en verantwoording

Dit hoofdstuk vormt een inleiding op het onderzoek en geeft een verantwoording voor de gemaakte onderzoeksafbakeningen. §1.1 geeft een schets van het rijksoverheidsbeleid ten aanzien van de muziek en de positie van de non-symfonische muziek¹ binnen het muziekbestel. §1.2 geeft de aanleiding voor de Federatie van Kunstenaarsverenigingen voor dit onderzoek weer, samen met de doelstelling en probleemstelling van het onderzoek. §1.3 beschrijft hoe het onderzoek is afgebakend, en waarom. De specifieke vragen waarop na het onderzoek antwoorden gevonden dienen te worden, worden in §1.4 vermeld. §1.5 ten slotte beschrijft de gehanteerde methode van onderzoek.

§ 1.1 Het rijksoverheidsbeleid ten aanzien van muziek

Reeds sinds het begin van deze eeuw is de symfonische muziek een onderdeel van het rijksoverheidsbeleid. In 1918 bijvoorbeeld stonden vier orkesten (Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Arnhem) op de rijksbegroting, met een bedrag van 20.000 gulden. Een voorwaarde hierbij was toen wel dat er een aanvullende subsidie moest komen van de provincie of gemeente waar het orkesten gevestigd was.² In de loop der jaren, in het bijzonder in de periode na 1945 nam de zorg van het Rijk voor de kunst toe, en werden steeds meer gezelschappen en instellingen gesubsidieerd.

De eenzijdige aandacht van de overheid voor het symfonische repertoire kreeg in de loop der jaren meer en meer verzet. De beroemde "Notenkrakersactie" uit 1970 is daar een voorbeeld van. Musici bezetten toen het Concertgebouw om actie te voeren voor meer diversificatie in het gesubsidieerde muziekleven.

De laatste twintig jaar werd de belangstelling voor andere dan symfonische muziek steeds groter. Uitvoeringen op het gebied van de oude muziek, de kamermuziek en de hedendaags klassieke muziek bijvoorbeeld, namen een enorme vlucht. De ensembles werden professioneler en eisten een steeds groter wordende aandacht op, ook van het Rijk. In de jaren '70 werden instellingen in het leven geroepen die zich inzetten voor de ontwikkeling van de jazz- en geïmproviseerde muziek, de hedendaagse muziek, de popmuziek, de scheppende toonkunst en de kamermuziek.

In de huidige situatie richt de Afdeling Muziek, als onderdeel van de Directie Kunsten binnen het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, zich bij haar structureel subsidiebeleid op instellingen en uitvoerenden in de muzieksector. Daarnaast verleent het ministerie incidentele subsidies voor speciale projecten, concoursen of studiebeurzen op het gebied van muziek. Met de structurele en incidentele subsidies voor de muziek ging in 1991 een bedrag van 84 miljoen gulden om.³ Het overheidsbeleid beslaat 9 muzikale beleidsvelden, te weten: symfonische orkesten, koren, kamermuziek, jazz, pop, instellingen, projecten, concoursen en studiebeurzen. Bovendien subsidieert de overheid op het gebied van muziek de amateuristische kunstbeoefening, de kunstzinnige vorming en het kunstvakonderwijs. Deze beleidsvelden vallen echter buiten dit onderzoek. De muziekinstellingen die het ministerie subsidieert zijn het Fonds voor de Scheppende Toonkunst, de Stichting Jazz- en Geïmproviseerde muziek in Nederland, het Nederlands Impresariaat, de Stichting Organisatie Oude Muziek Nederland, de Stichting Donemus, Gaudeamus, de Stichting voor Electro-

¹Onder het begrip non-symfonische muziek wordt hier verstaan muziek die niet door symfonische of filharmonische orkesten wordt uitgevoerd. Begeleiding van opera-, dans- en koorzanguitvoeringen worden wel hierbij wel onder symfonische muziek begrepen.

²Boekman, E. *Overheid en Kunst in Nederland*. Amsterdam 1939, p. 142

³Ministerie van WVC, *Factsheet Podiumkunsten 1991*

Instrumentale Muziek en de Vereniging Nederlandse Muziekgeschiedenis. Onder de uitvoerenden vallen de diverse symfonie-orkesten, het Nederlands Balletorkest, het Nederlands Kamerkoor en opera- en operettegezelschappen.

§ 1.2 Doelstelling en probleemstelling

De Federatie van Kunstenaarsverenigingen pleit als koepelorganisatie van beroepsverenigingen voor onder andere musici, reeds lang voor meer aandacht voor de kleinere muzieksectoren.⁴ Met de reorganisatie van het orkestenbestel die in 1985 door de rijksoverheid in gang werd gezet, beoogde de overheid eveneens een evenwichtiger subsidieverhouding. Door de herstructurering van het muziekbestel zouden de beschikbare middelen voor non-symfonische muziek aanmerkelijk worden verruimd. Onderzoeken tot 1987 wijzen echter uit dat er niet veel terecht was gekomen van de beloofde verschuivingen. Na 1987 is voor zover bekend geen gericht onderzoek meer gedaan naar het overheidsbeleid ten aanzien van de symfonische- en non-symfonische muziek. Reden voor de Federatie om een inventariserend onderzoek te doen. In de eerste plaats zou het rijksoverheidsbeleid onder de loep genomen worden; in de tweede plaats het provinciaal overheidsbeleid.

De primaire doelstelling van dit onderzoek is het voorzien in een informatiebehoefte van de Federatie en van een deel van de aangesloten organisaties ter ondersteuning van de beleidsbeïnvloedende activiteiten van de Federatie.

Zoals gezegd is dit onderzoek in de eerste plaats descriptief van aard. Op de tweede plaats wordt getracht verklaringen te geven voor de antwoorden die gegeven worden op de probleemstelling van het onderzoek:

Is de verschuiving in de subsidieverhoudingen, zoals de Commissie Sutherland die in haar voorstellen ten aanzien van de reorganisatie van het orkestenbestel in 1983 beoogde, gerealiseerd anno 1992, en wat zijn de verwachtingen voor de toekomst?

§ 1.3 Afbakening onderzoek

Het onderzoek beperkt zich in eerste instantie tot het beleid van de rijksoverheid en de provinciale overheden. De periode die volgens de Federatie onderzocht diende te worden, was 1987 - 1992. Het bleek echter dat het beantwoorden van de vraagstelling van dit onderzoek niet buiten een bestudering kon van de periode 1983 - 1987, aangezien toen een nieuw overheidsbeleid in gang werd gezet. Daarom zal van de periode 1983 - 1987 een samenvatting worden gegeven; de periode 1987 - 1992 is onderwerp van actieve studie.

Niet alle door WVC gesubsidieerde activiteiten in het muziekveld kunnen volledig aan bod komen. In dit onderzoek zullen met name beleidsvelden als de symfonische orkesten en de door WVC gesubsidieerde instellingen op het gebied van de kamermuziek, de jazz, de geïmproviseerde muziek en de popmuziek aandacht krijgen.

Alhoewel met de financiering van de vier omroeporkesten een groot bedrag mee gemoeid gaat (het Muziekcentrum voor de Omroep had in 1992 een budget van 54 miljoen gulden), zullen deze niet in dit onderzoek worden opgenomen, daar deze buiten de kunstbegroting van het ministerie van WVC vallen. De opera en operette vallen eveneens buiten het terrein van dit onderzoek. Wel is de balletbegeleiding door het Nederlands Balletorkest opgenomen in de diverse begrotingen.

Ter verantwoording van de bovengenoemde afbakening valt het volgende te melden:

⁴ Federatie van Kunstenaarsverenigingen, *Konstruktief Kontrapunt, Bouwstenen voor een samenhangend muziekbeleid*. Amsterdam, 1983. *Aktieplan voor de kamermuziek*. Amsterdam, 1984

* Voor de beperking tot het rijks- en provinciaal overheidsbeleid is gekozen om het onderzoek te beperken in omvang en tijd. Over het gemeentelijk beleid is het bovendien moeilijk informatie te krijgen.

* De periode 1983-1987 is reeds onderzocht. Derhalve beperkt de actieve bestudering zich tot het overheidsbeleid in de periode 1987 -1992.

* De keuze voor de genoemde beleidsvelden ligt in de volgende redenen:

- in het kader van de vraagstelling van het onderzoek wordt het overheidsbeleid ten aanzien van de symfonieorkesten, die historisch gezien veruit het grootste deel van de subsidiegelden beslaan, bestudeerd;
- de kamermuziek, jazz, geïmproviseerde muziek en pop zijn de muzieksectoren die relatief kleine subsidiebedragen krijgen vergeleken met de symfonische muzieksector. In het kader van de vraagstelling van dit onderzoek is bestudering van de positie van deze muzieksectoren vanzelfsprekend noodzakelijk;
- de gesubsidieerde instellingen krijgen aandacht omdat zij een belangrijke instrument vormen in het overheidsbeleid.

§ 1.4 Onderzoeksvragen:

Het onderzoek richt zich met name op de onderstaande vragen:

- * **wat waren de doelstellingen in het rijksoverheidsbeleid ten aanzien van de muzieksector in 1983 - 1987?**
- * **zijn de beleidsdoelstellingen veranderd na 1987 en zo ja: hoe?**
- * **met welke middelen wilde de overheid haar doelstellingen bereiken?**
- * **zijn de middelen toereikend geweest om de doeleinden van de overheid te bereiken?**
- * **waarom zijn deze al dan niet toereikend geweest?**
- * **wat zijn de verwachtingen voor de toekomst, in het kader van het Kunstenplan 1993 - 1996?**
- * **wat is het provinciaal aandeel in de positie van de non-symfonische sector vanaf 1987?**

§ 1.5 Methode

Het onderzoek naar het rijksoverheidsbeleid ten aanzien van muziek heeft zich met name toegespitst op literatuuronderzoek. Daarbij zijn diverse nota's, kunstenplannen, adviezen van de Raad voor de Kunst en artikelen uit kranten of tijdschriften bestudeerd.

Het onderzoek naar het provinciaal beleid ten aanzien van de non-symfonische muziek heeft zich toegespitst op een kwantitatief onderzoek naar de subsidiestromen van de 12 Nederlandse provincies. Hiertoe zijn culturele afdelingen schriftelijk benaderd, waarbij verzocht werd een overzicht te geven van de provinciale uitgaven richting de professionele muziekbeoefening van 1987 tot en met 1992.

Hoofdstuk 2 De Landelijke Werkgroep Orkestenbestel/ Commissie Sutherland

In dit hoofdstuk worden de voorstellen besproken die de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel het ministerie van WVC aanbod op 22 september 1983. Voorstellen welke zouden moeten leiden tot een herstructurering van het Nederlandse orkestenbestel, een vereenvoudiging van de subsidiewijze van de orkesten en een vergroting van de diversiteit in het muziekaanbod.⁵

§2.1. beschrijft de aanleidingen voor het instellen van de Werkgroep. In §2.2 worden de belangrijkste voorstellen van de Commissie in het kader van dit onderzoek genoemd. §2.3 behandelt het financiële gedeelte van de herstructurering van het orkestenbestel. In §2.4 tenslotte wordt een overzicht gegeven van de manier waarop de Commissie Sutherland de herverdeling van gelden wenste te zien.

§ 2.1 Aanleiding

"De ideale muziekpraktijk wordt gekenmerkt door een veelzijdig aanbod, op kwalitatief hoog niveau, van muziek in al zijn verschijningsvormen en uit alle periodes van de geschiedenis. Een dergelijke praktijk zal bovendien zo flexibel moeten zijn dat nieuwe ontwikkelingen en veranderde opvattingen op een natuurlijke wijze daarin opgenomen kunnen worden. Het muziekbestel dient zodanig te zijn ingericht, dat in het vervolg vernieuwingen daarin organisch kunnen plaats grijpen. Beleid en financieringswijze mogen geen belemmering vormen voor een eigen ontwikkeling van de verschillende onderdelen van het bestel.(...) De huidige onredelijke verschillen in faciliteiten, honoraria en rechtspositie belemmeren de keuze van musici om een bij hen passende beroepsuitoefening te kiezen. Om die reden is het noodzakelijk dat de beschikbare middelen voor andere dan symfonische muziek aanmerkelijk worden verruimd."⁶ Aldus de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel, ook wel de Commissie Sutherland genoemd door het voorzitterschap van de heer Sutherland, in het voorstel dat op 2 juni 1983 aan de minister van WVC werd voorgelegd.

Een dergelijk voorstel komt niet zomaar uit de lucht vallen. Reeds sinds 1969 stond de discussie over het orkestenbestel op de ambtelijke agenda. Deze discussies kwamen voort uit ontevredenheid over het eenzijdige repertoire-aanbod van de bestaande symfonie-orkesten (het "ijzeren repertoire"), het beperkte speelgebied, de ongelijke salariëring van musici en het gecompliceerde systeem van de koppelsubsidiëring.⁷ Binnen het systeem van de koppelsubsidiëring dreigde het gevaar dat subsidiënten elkaars bezuinigingsbeleid overnamen, waardoor het voortbestaan van orkesten in het geding kwam. Er was bovendien sprake van een toenemende professionalisering binnen de niet-symfonische muziek en een toenemende belangstelling van het publiek voor met name de kamermuziek. In de rijkssubsidies voor de professionele muziekbeoefening lag echter het grote accent op de symfonie-orkesten en kon worden gesproken over een scheve verhouding in de subsidies: in 1983 gaf het Rijk ongeveer 3,5 miljoen uit aan de niet-symfonische muziek en 46,6 miljoen aan de symfonie-orkesten, naast de provincies die omstreeks 18,4 miljoen besteedden aan de symfonische muziek.⁸ Een bijkomende reden voor het ingrijpen in het muziekbestel was de eis van het ministerie van Financiën. Deze eiste een bezuiniging van 10,6 miljoen gulden op het orkestenbestel.⁹

⁵ Ministerie van WVC, *opdracht voor de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel*, dd 30 maart 1983, p. 1 - 2

⁶ LWO, *Conclusies en voorstellen van de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel*. Rijswijk, 2 juni 1983, p. 5,6

⁷ Koppelsubsidiëring: het in stand houden van één gezelschap door meerdere subsidiënten, bijvoorbeeld door zowel de provinciale- als rijksoverheid.

⁸ Pots, R., *De provincie en het kunst- en cultuurbeleid; schets van een ontwikkeling*, *Boekmanmagazine*, 1987, p. 7

⁹ Ministerie van WVC, *Opdracht aan de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel*, 30 maart 1983, p.3

Al met al redenen genoeg voor minister Brinkman van WVC om op 30 maart 1983 een werkgroep in te stellen die een uitgewerkt plan zou moeten presenteren voor de herstructurering van het Nederlandse orkestenbestel. Maar het onderzoek naar het muziekbestel stond niet op zichzelf. Deels volgend op het onderzoek van het muziekbestel werd een jaar later ook het toneelbestel een commissie onder de loep genomen. Uiteindelijk doel van beide operaties: een herstructurering van het podiumkunstenbestel.

§ 2.2 Herstructurering

De voorstellen van de Werkgroep Landelijk Orkestenbestel (in het vervolg: LWO) werden op 22 september 1983 door de Tweede Kamer aanvaard. De voorstellen hielden een herstructurering van het orkestenbestel in die gefaseerd zou plaats vinden. In 1987 zou het plan zijn eindfase bereikt moeten hebben.¹⁰

De herstructurering omvatte:

*** Een ingrijpende herziening van de taakverdeling tussen de overheden waarbij de koppelsubsidiëring werd afgeschaft. De nieuwe taakverdeling hield in dat:**

- het Rijk de verantwoordelijkheid kreeg voor de instandhouding van de symfonie-orkesten (productie);
- de provincies tot taak kregen te zorgen voor spreiding, coördinatie en instandhouding van het aanbod op provinciale en/of regionale schaal (spreiding en coördinatie);
- de gemeenten verantwoordelijk werden voor de instandhouding en de bespeling van de accommodaties (afname).

*** Herziening van het aantal salarisplaatsen per orkest;**

*** Invoering van de normbetrekking¹¹;**

*** Samenvoeging van het Amsterdams Philharmonisch Orkest, het Utrechts Symfonie Orkest en het Nederlands Kamerorkest tot een nieuw ensemble ten behoeve van de Nederlandse Opera Stichting (het latere Nederlands Philharmonisch Orkest)**

*** Een geleidelijke bezuiniging van 12,415 miljoen gulden op de orkesten als gevolg van de drie laatstgenoemde punten;**

*** De toewijzing van een groot deel van binnen het orkestenbestel vrijkomende gelden aan de niet-symfonische professionele muziekbeoefening. Dit hield een extra verhoging van het rijkssubsidie in van 9,75 miljoen gulden t.b.v. deze sector, hetgeen geleidelijk zou worden toegewezen.**

§ 2.3 Verevening

Bij deze herstructurering waren naast het ministerie van WVC tevens de ministeries van Binnenlandse Zaken en Financiën betrokken. Omdat het Rijk de salariskosten van de professionele symfonie-orkesten voor haar rekening zou nemen, diende er volgens de Commissie Sutherland 56 miljoen gulden verschoven te worden

¹⁰ LWO, *Conclusies en voorstellen van de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel*. Rijswijk, 2 juni 1983. p. 30

¹¹ Normbetrekking: het leggen van een relatie tussen het aantal diensten dat de musicus speelt en zijn honorering.

van Gemeente- en Provinciefondsen naar het Rijk¹². Dit financiële gedeelte van de reorganisatie wordt de vereveningsoperatie genoemd. De drie grootste steden, Amsterdam, Den Haag en Rotterdam vielen hier buiten, omdat het Rijk met deze steden aparte bestuursovereenkomsten zou sluiten. Van de gecentraliseerde 56 miljoen werd 14,5 miljoen gulden verhaald bij de provincies en gemeenten voor het begrotingsartikel Toneel en 39,3 miljoen gulden voor het begrotingsartikel Muziek: wat gezamenlijk een bezuiniging van 2,2 miljoen gulden in hield.

Na een maandenlang twistgesprek over de verdeelsleutel van de vereveningsoperatie, werd uiteindelijk besloten het Provinciefonds te korten voor 13 miljoen en het Gemeentefonds voor 43 miljoen. Dit gebeurde op grond van de oppervlakte van land en binnenwater: "een met opzet vervaardigde parodie op datgene wat een regeling behoort te zijn", aldus de voorzitters van de toneel- en orkestenbestelcommissies.¹³ De meeste provincies (behalve Zeeland en Zuid-Holland, zij moesten geld inleveren) waren echter wel tevreden over deze vereveningsoperatie, daar zij per saldo geld overhielden. Het Rijk nam namelijk meer verplichtingen over dan de provincies af moesten staan via het Provinciefonds. Met de extra middelen (9,6 miljoen voor de podiumkunsten) en nieuwe taakverdeling kregen de provincies door de vereveningsoperatie de kans een eigen beleid te voeren. De gemeenten hielden echter geen geld over aan de vereveningsoperatie, doordat zij veel meer in moesten leveren dan ze in het verleden aan de instandhouding van podiumkunstinstanties hadden bijgedragen.¹⁴

Van de provincies werd bij deze nieuwe taakverdeling echter wel verwacht dat ze de extra middelen aan zouden wenden voor het kinder- en jeugdtheater en voor de stimulering van de niet-symfonische muziekbeoefening, overeenkomstig de ideeën van de commissies toneel- en orkestenbestel. In het voorstel van de Commissie Sutherland stond dit echter niet expliciet vermeld. Dit heeft er dan ook toe geleid dat een groot deel van de middelen van de provincies naar andere sectoren is verdwenen dan de non-symfonische muziek (zie §3.3).

§ 2.4 Herbesteding

Voor de non-symfonische sector was met name één doelstelling van de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel van groot belang: het doorbreken van de starre situatie in de symfonische muziek en de vermindering van de onredelijke verschillen in faciliteiten, honoraria en rechtspositie van musici. De Commissie was van mening dat het noodzakelijk was de beschikbare middelen voor andere-dan-symfonische muziek aanmerkelijk te verruimen. Dit zou gebeuren in samenhang met de bereikte besparingen op de orkesten. De niet-symfonische professionele muziekbeoefening zou volgens de Commissie de volgende verruiming van middelen krijgen: (zie overzicht pag. 7)¹⁵

De bovengenoemde posten werden in de bestedingsplannen van WVC als volgt ingevuld:

- ad 1. Twaalf kamermuziekensembles en het Nederlands Impresariaat (viel later onder de post "instellingen").
- ad 2. Hieronder vallen een viertal jazzensembles: de Stichting Jazz in Nederland (overgrote deel) en het North Sea Jazz Festival.
- ad 3. Dit betreft het Fonds voor de Scheppende toonkunst;

¹² LWO, *Conclusies en voorstellen van de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel*. Rijswijk, 2 juni 1983, p. 27 en 29

¹³ Sutherland, W., *Stuivertje wisselen; herbeleving van de verevening*. *Boekmanmagazine* 1987, p. 59

¹⁴ Pots, R. *De provincie en het kunst- en cultuurbeleid; schets van een ontwikkeling*. *Boekmanmagazine*. Amsterdam, 1987, p. 11

¹⁵ LWO, *Conclusies en voorstellen van de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel*. Rijswijk, 2 juni 1983, p. 9

1. Kamermuziek	+ 2,7 miljoen
2. Jazz en geïmproviseerde muziek	+ 1,4 miljoen
3. Scheppende muziek	+ 1,6 miljoen
4. Electronische muziek	+ 0,3 miljoen
5. Projecten, ad-hoc manifestaties	+ 1,5 miljoen
6. Begeleiding kleine dansgroepen	+ 0,3 miljoen
7. Popmuziek	+ 1,0 miljoen
8. Donemus en Holland Festival	+ 0,6 miljoen
9. Beroepskoren	+ 0,35 miljoen

totaal	9,75 miljoen

ad 4. Deze post betreft de Studio voor Electro-Instrumentale Muziek (STEIM) en het

Contactorgaan Electronische Muziek. Ook zou het bedrag ten goede komen aan plaatuitgaven en publicaties in samenwerking met Donemus.

ad 5. Dit betreft ad-hoc projecten op het gebied van de muziek;

ad 6. Welk ensemble deze subsidie heeft ontvangen kon gedurende het onderzoek niet worden nagegaan;

ad 7. Hieronder valt de Stichting Popmuziek Nederland (SPN). Dit budget viel later onder de begrotingspost "instellingen".

ad 8. Waarvan Donemus 1 ton extra kreeg, en het Holland Festival 5 ton. Later werd Donemus bij de post "instellingen" ondergebracht.

ad 9. Dit bedrag betreft het Nederlands Kamerkoor.

ad 10. Dit bedrag is als reservepost voor studiebeurzen voor het buitenland opgenomen.

Deze bedragen zouden gefaseerd worden toegedeeld: 2,45 miljoen per jaar, 4 jaren lang. Per 1 juli 1987 zouden de subsidies hun uiteindelijke niveau bereikt moeten hebben.

§ 2.5 Conclusies

De voorstellen van de Commissie Sutherland behelsden een grote verandering in het podiumkunstenbestel. Twee doelstellingen van de reorganisatie van het orkestenbestel zoals de Commissie die voor ogen had zijn in het kader van dit onderzoek belangrijk, nl.:

1. Een eenvoudiger en beheersbaardere subsidieregeling door een nieuwe deling in verantwoordelijkheden van de overheidslagen;
2. Verruiming van middelen voor de non-symfonische muziek.

De eerste doelstelling is belangrijk, omdat door de centralistisch geïntendeerde subsidie-systematiek het Rijk meer invloed kon uitoefenen op de positie van onder andere de non-symfonische muziek. Door de nieuwe taakverdeling, en met name de financiële afwikkeling daarvan, kregen de provincies bovendien de mogelijkheid een eigen beleid te voeren op het muziekgebied.

Het belang van de tweede doelstelling spreekt voor zich. Deze doelstelling wilde de Commissie bewerkstelligen door van het geleidelijke bezuinigde geld in de orkestenwereld (12,415 miljoen gulden) 9,75 miljoen gulden in vier jaar te herverdelen in de tot dan toe onderbedeelde non-symfonische sector. Ook de vrijgevalen middelen uit de vereveningsoperatie zouden de provincies, overeenkomstig de tweede doelstelling van de

Commissie Sutherland, aan de non-symfonische muziek kunnen doen toekomen. Met name de kamermuziek, de jazzmuziek en de scheppende toonkunst zouden financiële prioriteit krijgen.

Met de voorstellen van de Commissie Sutherland werd een nieuw beleid geentameerd dat de ongelijkwaardige verhoudingen tussen de subsidies voor symfonische en non-symfonische muziek weliswaar niet drastisch, maar wel toonaangevend veranderen wilde. Hoewel de extra 9,75 miljoen gulden voor de non-symfonische sector (waarmee de totale rijkssubsidies 13,5 miljoen zouden worden) vergeleken met de 65 miljoen gulden die in 1983 aan de symfonie-orkesten ten goede kwam, op zich niet ruim is te noemen, betekende deze herstructurering van het muziekbestel op zijn minst een zekere vooruitgang in het overheidsbeleid voor de non-symfonische muzieksector.

De afschaffing van de koppelsubsidiëring betekende een financiële lastenverlichting voor de provincies: deze hielden aan de vereveningsoperatie geld over om te besteden aan de podiumkunsten. Of dit ook daadwerkelijk heeft plaatsgevonden in de geest van de Commissie Sutherland, komt aan de orde in hoofdstuk drie.

Hoofdstuk 3 De concretisering van de voorstellen van de Commissie Sutherland

In de jaren na 1984 werden de voorstellen van de LWO, die vrijwel geheel door het ministerie van WVC werden overgenomen, geïmplementeerd. In dit hoofdstuk wordt de praktijk van de fasering in de herverdeling van gelden weergegeven §3.1 Een samenvatting van reeds eerder gedaan onderzoek wordt gegeven in §3.2. Een indruk van de reacties van de betrokkenen in het muziekveld is het onderwerp in § 3.3.

§ 3.1 Fasering in de herbesteding

Zoals reeds in het rapport van de Commissie Sutherland aangekondigd, vond de herbesteding van de 9,75 miljoen gefaseerd plaats. De herbesteding verliep echter niet geheel volgens schema en kon dan ook niet, zoals gepland, in 1987 worden afgerond.

De Raad voor de Kunst constateerde in 1984 dat de voorstellen die minister Brinkman deed over de herbestedingsgelden van de orkestenreorganisatie niet overeenkwamen met de plannen van de LWO (zie bijlage 1). Ook in 1985 bleek dat op een aantal punten de bedragen uiteindelijk zouden afwijken van de eindverdeling volgens het plan LWO. Dit betrof de posten kamermuziek en musicals. Minister Brinkman stelde namelijk voor 0,2 miljoen van de vrijgekomen orkestgelden aan te wenden voor het subsidiëren van musicalproducties, terwijl daar in het voorstel van de LWO niets over stond. De Raad adviseerde de minister op 30 mei 1985 dan ook met klem om dit niet te doen.¹⁶ Tevens constateerde de Raad dat juist de bedragen voor de kamermuziek die in de gewenste eindverdeling door de LWO het grootste aandeel zou krijgen, in de verdeling van 1985 het minst zou stijgen, slechts 150.000 gulden. Bijlage 2 toont een overzicht van de verdeling in de herbestedingsgelden volgens het voorstel van de minister, vergeleken met het voorstel van de LWO en de Raad voor de Kunst. Uiteindelijk is aan de post musicalproducties twee ton ten goede gekomen, echter zonder dat dit ten koste zou gaan van de overige budgetten.¹⁷

Een herziening van de in 1984 voorgenomen acties vond plaats in 1988. De minister achtte een verruiming van het beleid ten behoeve van (middel)grote ensembles noodzakelijk. In zijn adviesaanvraag van juli 1988 stelde minister Brinkman voor het budget voor de kamermuziek met 600.000 gulden meer te verhogen dan de geplande 2,75 miljoen. Dit geld zou ten goede moeten komen aan een door de minister voorgestelde nieuwe categorie Middelgrote ensembles. De financiële dekking hiervan diende te worden gevonden binnen de middelen die nog vrij zouden komen in de laatste fase van de lopende orkestenoperatie, namelijk 1,5 miljoen gulden. Dat betekende wel dat de verruiming voor de kamermuziek volgens de minister ten koste zou moeten gaan van het geplande subsidie voor het Fonds voor de Scheppende Toonkunst en het budget voor muziekprojecten. De afdeling Muziek en Dans van de Raad voor de Kunst vond in haar advies van 19 juli 1989, in tegenstelling tot de minister, dat het FST niet gekort mocht worden in het geraamde accres. Het budget van de Nederlandse musicals zou volgens de afdeling met 1000.000 gulden verlaagd moeten worden om ten goede te komen aan het FST. Bijlage 3 toont de verschillen tussen het voorstel van WVC en het advies van de Raad. Het Fonds werd echter toch gekort op de aanvankelijke subsidie (zie ook hoofdstuk 6), waardoor het totaal van drie miljoen subsidie die de Commissie Sutherland had voorgesteld, niet bereikt werd. Het musicalbudget werd eveneens niet verlaagd, maar bereikt uiteindelijk de hoogte van de door de minister gewilde

¹⁶ Raad voor de Kunst, *Herbestedingsgelden muziek 1985*. Informatiebulletin Raad voor de kunst. Jaargang 16 (1985), no.3, p. 12-14

¹⁷ Telefoongesprek met de heer Den Haring, dd 10 juni 1992

500.000 gulden.¹⁸ Uiteindelijk werd met de invoering van de kunstenplansystematiek de door de minister voorgestelde categorie Middelgrote Ensembles niet ingevoerd, maar werd onderscheid gemaakt tussen "diverse ensembles" en "kamermuziekensembles en -podia", waarbij ensembles van beide categorieën voor een vierjarige subsidiëring in aanmerking konden komen overeenkomstig de systematiek van het kunstenplan.

Om de situatie van de kamermuziek na 1984 (WVC bracht in dat jaar een kamermuzieknota uit) onder de loep te nemen, werd in september 1988 door de Raad voor de Kunst een werkgroep Kamermuziekbeleid in het leven geroepen. Deze werkgroep werd echter de tijd niet gegund om een brede visie te ontwikkelen, maar moest op korte termijn reageren op concrete voorstellen m.b.t. subsidiëtoewijzing.¹⁹ Deze subsidiëtoewijzingen zouden gebeuren op grond van de beleidsplannen die alle instellingen in de kamermuziek, in opdracht van de minister, voor 1 januari 1989 moesten inleveren.²⁰

Op 9 februari 1990 adviseerde de Raad wederom over de herverdeling van de orkestgelden. Van de 1,5 miljoen die bij de herziening in 1988 grotendeels herverdeeld was, resteerde nog een bedrag van 145.000 gulden die niet was toegewezen. De Raad adviseerde het toekennen door WVC van stipendia aan leden van kamermuziekensembles stop te zetten. Tevens zou het Mondriaan Kwartet een structurele subsidie moeten krijgen van 50.000 gulden per jaar gedurende het Kunstenplan. De resterende 95.000 gulden werd toegewezen aan het Nederlands Impresariaat, tevens voor de duur van het Kunstenplan. Met dit advies meende de afdeling Muziek en Dans van de Raad voor de Kunst de advisering over de besteding van het restant Sutherlandgelden afgerond te hebben. Het advies werd overigens daadwerkelijk opgevolgd.²¹

Bij de afsluiting van de herverdelingsoperatie in 1990 bleek de toename van de subsidies voor de non-symfonische sector met ongeveer 20% te zijn overschreden, namelijk met 11,68 miljoen gulden in plaats van de door de LWO voorgestelde 9,75 miljoen. Deze extra verruiming vond voor een groot deel in het kamermuziekbudget plaats. Bij deze extra toename moet men echter wel bedenken dat de afronding drie jaar later plaats vond dan de Commissie Sutherland voor ogen had gehad. Bijlage 4 toont een overzicht van de gefaseerde herverdeling van gelden gedurende de periode 1983 t/m 1990.

§ 3.2 Evaluatie-onderzoek uit 1987

Een bestuurskundig evaluatie-onderzoek naar de reorganisatie van het toneel- en orkestenbestel, die in 1984 in gang werd gezet, is in 1987 gedaan door de heer C. Wijn.²² Wijn concludeert hierin dat een aantal doelstellingen van de herstructureringsoperatie, namelijk de volledige opheffing van het systeem van koppelsubsidiëring en het tot stand brengen van meer evenwicht in de financiële ondersteuning van de symfonische en niet-symfonische muziekbeoefening, niet zijn bereikt. Een aantal belangrijke doelen van de herstructurering zijn zijns inziens echter wel bereikt, zoals de aanzienlijke vermindering van de complexiteit in de subsidieverhoudingen en het flexibeler maken van de subsidiëringssystematiek.²³

¹⁸ Telefoongesprek met de heer Den Haring, dd 10 juni 1992

¹⁹ Raad voor de Kunst, *Herbezetting orkestgelden*. Informatiebulletin Raad voor de Kunst, no. 20 (1989), p. 84

²⁰ Raad voor de Kunst, *Herbezetting Orkestgelden*, Informatiebulletin Raad voor de kunst. Jaargang 20 (1989) no.4, p. 8

²¹ Interviews met de instellingen, en telefonisch gesprek met de heer Den Haring, dd 10 juni 1992

²² Wijn, C., *De partituur van het Nederlandse podiumkunstenbeleid*. Nijmegen, 1987

²³ Idem, p.68

Wijn heeft met name de herverdeling van de beleidstaken en middelen en de daaruit voortvloeiende toedeling van subsidies aan podiumkunstinstituten geëvalueerd. Hierbij benadrukt hij de positie van de provincies in de reorganisatie. De andere overheden, het Rijk en de gemeenten, komen in zijn onderzoek slechts summier aan bod. Het gebrek aan behandeling van het rijksaandeel in de reorganisatie wordt niet gemotiveerd. Wijn stelt slechts dat in 1986 de uitgaven van het Rijk voor de non-symfonische muziek nog steeds bijzonder gering zijn.²⁴ Het ontbreken van gegevens over de precieze gevolgen voor de diverse gemeenten motiveert hij met het gebrek aan informatie.

De oorzaak voor het niet bereiken van de doelstelling van de reorganisatie meer provinciale middelen toe te delen aan de non-symfonische muziek, is volgens Wijn gelegen in het feit dat de Commissie Sutherland in de adviesering van de vooronderstelling uit is gegaan dat de herverdeling van gelden tussen de overheden zou plaatsvinden zoals aanbevolen door de adviescommissie. De beleidstheorie (het geheel van veronderstellingen dat aan een beleid ten grondslag ligt) bleek daarmee niet consistent te zijn, omdat de provincies van tevoren niet waren gebonden aan afspraken met het Rijk, bijvoorbeeld door middel van bestuursovereenkomsten.²⁵ De provincies behielden daarmee de vrijheid om de vrijgekomen gelden geheel naar eigen inzichten te besteden. Dit heeft ertoe geleid dat van de 9,6 miljoen gulden die bij de provincies was vrijgekomen voor de begrotingsartikelen toneel en muziek binnen de provincies, slechts 64% (7,5 miljoen gulden) aan de podiumkunsten ten goede is gekomen, waarvan 27% (3,2 miljoen gulden) aan de muziek. Hiervan ging niet meer dan 12% (1,45 miljoen gulden) naar de niet-symfonische professionele en amateuristische muziekbeoefening (zie bijlage 5). Veel geld is daardoor via een "achterdeur" toch weer naar de symfonie-orkesten teruggevloeid, bijvoorbeeld door de provinciale subsidies van koorbegeleidingen, educatieve activiteiten of incidentele projecten. Dit ondanks het feit dat vanaf 1 januari 1985 het Rijk verantwoordelijk was geworden voor de instandhouding van de orkesten. Laaststgenoemde subsidiëringen stonden echter in het rapport van de Commissie Sutherland evenwel wél als taken omschreven voor de provincies.²⁶ De Commissie heeft het terugvloeiën van provinciaal geld naar de symfonische sector in plaats van naar de non-symfonische sector blijkbaar zelf in de hand gewerkt. Dit leidt tot de conclusie dat de Commissie in haar voorstellen niet consistent en zelfs tegenstrijdig is geweest aangaande de taken van de provincies. Enerzijds worden de verantwoordelijkheden voor symfonische orkesten in hun geheel bij het Rijk gelegd: anderzijds bood de Commissie in haar taakomschrijving de provincies de mogelijkheid de symfonie-orkesten via andere posten toch weer financieel te ondersteunen. Hierdoor bleef er toch nog sprake van een vorm van koppelsubsidiëring, zij het niet structureel. Hetgeen niet overeenkomt met de stelling van Wijn dat de beleidstheorie van de Commissie Sutherland intern consistent was.²⁷ Wijn concludeert in 1987 dat van een evenwichtige verhouding in het muziekbestel nog geen sprake is. In 1986 hebben de provincies (nog) geen gevolg gegeven aan het rijksbeleid en hebben zij ook geen gebruik gemaakt van de mogelijkheden die de vereveningsoperatie bood. Hierdoor blijft de non-symfonische sector in de provincies nog steeds slechts mondjesmaat bedeed.

²⁴ Idem, p.61

²⁵ Idem. p. 33

²⁶ LWO, *Conclusies en voorstellen van de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel*. Rijswijk 1983, p. 29

²⁷ Idem, p.67

§ 3.3 Tevredenheid?

Zoals uit het voorafgaande kan worden afgeleid, verliep de herverdeling niet zonder slag of stoot. Er waren nogal wat meningsverschillen tussen de minister en de Raad voor de Kunst over het doel van de herverdeelde subsidies.

Niet alleen de herverdeling, maar met name de vereveningsoperatie is voor velen aanleiding geweest voor misnoegen. Veel gemeenten werden immers door de operatie financieel getroffen, waarbij vooral de middelgrote gemeenten forse geldbedragen moesten afstaan aan de rijksoverheid. Voorafgaand aan de vereveningsoperatie waren er talloze discussies geweest over de verdeelsleutels bij het overhevelen van de 56 miljoen van het Provincie- en Gemeentefonds naar het Rijk. De discussies veroorzaakten veel wrevel tussen de de Fondsen, de Commissie Sutherland, de Tweede Kamer en andere betrokkenen.

"Het gemopper was de afgelopen vier jaar niet van de lucht", schreef Cas Smithuysen, directeur van de Boekmanstichting, "De minister klaagt over mislukkingen in de politiek, De Waart lucht zijn hart over de manier waarop van drie orkesten één moet worden gemaakt²⁸, Commissarissen van de Koningin zeuren over de aantasting van hun orkesten, burgemeesters mopperen over de vereveningsoperatie, vakbonden razen over normbetrekkingen, de LWO monkelt over het beduimelen van haar voorstellen en de rest van Nederland jengelt over het bevoordelen van de Randstad".²⁹

Ook de voorzitter van de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel gaf kritiek op de uitvoering van de plannen, in 1985 in gang gezet: "Wat overgebleven is, is een zekere kribbigheid tussen de drie bestuurslagen. Iets van: zoiets nooit meer!"³⁰

De Raad voor de Kunst sprak in het advies voor het Eerste Kunstenplan in 1987 zijn onvrede uit met de resultaten van de herstructurering: "Hoe teleurstellend ook, de herstructurering van het orkestenbestel heeft tot nog toe niet gebracht wat velen ervan hadden gehoopt. De kwaliteit en het publieksbereik blijven achter bij de normen die voor deze muzieksector gesteld mogen worden. Nieuwe impulsen - en dus verdergaande maatregelen - zijn geboden."

Minister Brinkman vond zijn politieke werk aan de orkesten geen onverdeeld succes. "Als ik iets zou willen overdoen is het die orkestenoperatie. (...) Er ontstond een sfeertje waarin de emotie toesloeg: Brinkman wil het Frysk Orkest op heffen, Brinkman grijpt een paar violisten naar de strot. Maar het ging over hele andere zaken. We hadden het over de vraag hoeveel orkesten Nederland nodig heeft en of er geen scheve verhouding lag tussen klassieke muziek, jazz en pop".³¹

De orkesten in de regio waren vanzelfsprekend hoogst verontwaardigd over de bezuinigingen. Ze spanden 21 AROB-procedures aan tegen de staat die echter allen door laatstgenoemde gewonnen werden: de minister was binnen de grenzen van de zorgvuldigheid gebleven.³² Deze procedures leverden echter aanzienlijke vertraging op in het herverdelingsproces. Mede hierdoor werd de eindfase in 1987 niet bereikt, maar pas in 1990.

²⁸ Dit betreft de fusie tussen het Amsterdams Philharmonisch Orkest, het Utrechts Symfonie Orkest en het Nederlands Kamerorkest tot het Nederlands Philharmonisch Orkest.

²⁹ Smithuysen, C., *Het orkestenbestel belegerd*. Kunst en Overheid; beleid en praktijk. Amsterdam, 1988, p. 6

³⁰ Sutherland, W., *Stuivertje wisselen; herbeleving van de verevening*. Boekmanmagazine. Amsterdam 1987, p. 61

³¹ Interview uit het Algemeen Dagblad, 7 december 1985

³² Smithuysen, C., *Het orkestenbestel belegerd*. Kunst en Overheid; beleid en praktijk. Amsterdam 1988, p. 10

Het feit dat de verstarde situatie in het Nederlandse muziekbestel werd doorbroken, heeft wel veel bijval gevonden. Met name de duidelijke taakverdeling tussen de drie overheidslagen gaf een verbetering ten opzicht van de oude situatie. Het voordeel van de centralistisch geörienteerde operatie voor de onderbedeelde muzieksectoren was de mogelijkheid die het Rijk nu had om de non-symfonische muziekbeoefening te stimuleren. Of instellingen in de non-symfonische sector zelf uiteindelijk tevreden waren met de gevolgen van de herstructurering, valt te lezen in hoofdstuk 6.

§ 3.4 Conclusies

De herverdeling van gelden leverde nogal wat getouwtrek op tussen het veld, de provincies, WVC en de Raad voor de Kunst.

WVC en de Raad voor de Kunst verschilden van mening over de invulling van de herverdeling. Met name over het musicalbudget waren discussies, waarbij WVC uiteindelijk aan het langste eind trok. Wel vonden beiden in 1988 dat het budget van de kamermuziek meer verruimd diende te worden dan de LWO voorgesteld had. Deze herziening in de herverdeling van de gelden ging ten koste van het geraamde budget van het Fonds voor de Scheppende Toonkunst: het Fonds kreeg niet de beloofde 3 miljoen subsidie, maar bleef op ongeveer 2,7 miljoen steken.³³

Het provinciale aandeel in de herverdeling van gelden bleek nogal tegen te vallen: in 1986 werd slechts 12 % van de middelen die waren vrijgekomen door de nieuwe taakverdeling tussen de overheden besteed aan de non-symfonische muziek. In de voorstellen van de Commissie Sutherland stond het subsidiëren van koorbegeleidingen, educatieve activiteiten of incidentele projecten van symfonische orkesten als taken omschreven voor de provincies. Dit bood de provincies de ruimte, ondanks de nieuwe taakverdeling tussen het Rijk en de provincies, toch weer geld te besteden aan symfonische muziek. Ook verdween veel geld dat door de vereveningsoperatie was vrijgekomen, naar andere culturele doeleinden.

Over de herverdeling was veel ontevredenheid, ook door de minister en de Commissie Sutherland zelf. Wel was men tevreden over het feit dat nu eindelijk een poging was gedaan om de starre situatie in het orkestbestel te doorbreken. Bovendien had het Rijk door de uit de herstructurering verkregen gelden de mogelijkheid invloed uit te oefenen op de situatie van de onderbedeelde muzieksectoren.

In de praktijk bleek de door de Commissie Sutherland voorgestelde herverdeling aanzienlijk langzamer te gaan dan gepland. Dit kwam mede door de verschillende AROB-procedures die de orkesten tegen het Rijk aanspanden vanwege de voorgenomen bezuinigingen. In 1990 werd de herverdeling, 3 jaar later dan gepland, afgesloten. Toen bleek wel dat er inmiddels 11,68 miljoen gulden was herverdeeld, meer dan de LWO zich ten doel had gesteld.

De afronding van de herverdeling werd evenwel overschaduwd door het eerste Kunstenplan, het Plan voor het kunstbeleid 1988 - 1992. Een kunstenplan dat zich, juist doordat de herverdeling nog niet was afgerond, niet boog over de non-symfonische sector, hetgeen zal blijken in het volgende hoofdstuk.

³³ Rijkssubsidie FST voor 1989 á f2.685.481,= (bron: beleidsplan FST 1990 - 1992)

Hoofdstuk 4 Het Plan Kunstbeleid 1988 - 1992: een nieuw beleid?

De gedachte van een integrale, vierjaarlijkse kunst-subsidiëring werd vormgegeven in het eerste Plan voor het Kunstbeleid 1988 - 1992. Dit hoofdstuk geeft een weerslag van de totstandkoming van het Plan, de uitwerking daarvan, en de reacties vanuit het veld. §4.1 geeft de belangrijkste thema's weer van de Brief over het Kunstbeleid, als voorzet voor het Plan; §4.2 behandelt het advies van de Raad voor de Kunst naar aanleiding van deze Brief. Het Kunstenplan zelf wordt in §4.3 behandeld, voor zover van toepassing op dit onderzoek. §4.4 beschrijft de wijzigingen die plaats vonden na de Kamerbehandeling van het Plan, met aansluitend in §4.4 de reacties uit het veld op respectievelijk het oorspronkelijke Plan en de Uitwerking daarvan.

§ 4.1 De Brief over het kunstbeleid

Reeds tijdens de uitvoering van de plannen van de LWO vond een heroriëntering plaats op het gebied van de rijkssubsidie van de kunstsector. Deze heroriëntatie werd ingezet door de op 26 maart 1987 uitgebrachte Brief over het Kunstbeleid, een brief ter voorbereiding van het later uitgebrachte Kunstenplan, een integraal plan voor het kunstbeleid waarbij een subsidiebeleid werd uitgestippeld voor een periode van vier jaar.

Wederom benadrukte minister Brinkman van WVC de historisch gegroeide onevenwichtigheden in de verdeling van de budgetten over de verschillende sectoren van de kunst. "Billijke verdeling" stond dan ook, naast de relatie aanbod-participatie en geografische spreiding, centraal in de Brief. Er werd in de Brief echter niet gesproken over de financiële gevolgen van het beoogde beleid.

Nieuwe ontwikkelingen binnen de kunstsector, zoals de toenemende belangstelling voor fotografie, kinder- en jeugdtheater, bouwkunst, vormgeving en voor andere vormen van muziek dan de symfonische, vroegen volgens Brinkman om meer beleidsmatige en daarmee financiële aandacht. Er zou moeten worden gestreefd naar "een grotere beweeglijkheid binnen het kunstbudget." ³⁴ Een voorwaarde hierbij was echter de budgettaire neutraliteit: het ging om een herschikking van middelen.

Een aanbodbeleid moest volgens de minister niet gebaseerd zijn op de onmondigheid van het publiek. "Kunst krijgt pas culturele betekenis wanneer aanbod en participatie op elkaar inwerken."³⁵ De minister constateerde dat er bij de productie en distributie vaak sprake was van een te snel wisselend aanbod, waarbij het publiek niet langer adequaat kon reageren. Hij was dan ook van mening dat "het de voorkeur verdient om in sommige gevallen met hetzelfde budget meer aandacht te besteden aan minder verschillende zaken."³⁶

Pluriformiteit, zo lang het stokpaardje van het cultuurbeleid van de minister, stond dus niet meer voorop. De minister vond dat het bij de symfonische muziek vaak ontbrak aan kwaliteit doordat orkesten uitvoeringen moesten geven in niet geschikte accommodaties en voor een te klein publiek. De minister suggereerde hiermee dat een nieuwe taakverdeling van de symfonie-orkesten noodzakelijk was.

"Zoals bekend was de belangrijkste overweging voor de herstructurering van het orkestenbestel, dat deze sector, in financiële zin ruimte moest afstaan aan minder geïnstitutionaliseerde sectoren van de muziek. Dit

³⁴ Ministerie van WVC, *Brief over het kunstbeleid*. Rijswijk, 26 maart 1987, p. 4

³⁵ Idem, p. 5

³⁶ Idem, p. 6

proces is nog niet afgerond."³⁷ Met deze uitspraak leek het alsof de minister de plannen van de Commissie Sutherland verder wilde uitwerken. De minister vroeg de Raad voor de Kunst een onderzoek in te stellen naar de volgende zaken:

- in hoeverre er sprake was van een evenwichtige verhouding tussen het totale muziekaanbod en het symfonisch aanbod. Hierbij zou betrokken worden: het publieksbereik, kosten en de toenmalige verdeling van het aanbod over het land;
- welke aspecten van het Nederlandse muziekleven, gezien de verbreding van de belangstelling van het publiek, in verhouding meer aandacht verdienden;
- hoe de spreiding van het grootschalig muziekaanbod uit de Randstad diende te zijn ter completie van het symfonische aanbod in de regio;
- welke mogelijkheden er waren voor afstemming van het landelijk orkestenbestel en de omroep, c.q. omroep orkesten.

§ 4.2 advies van de Raad voor de Kunst naar aanleiding van de Brief over het kunstbeleid.

Met betrekking tot zijn Brief over het Kunstbeleid vroeg de minister advies op 2 april 1987 advies aan de Raad voor de Kunst. Op 12 juni 1987 deed de Raad de minister het advies toekomen. De Raad betreurde hierin dat er sprake was van een herschikking was en niet van een toename in middelen binnen de kunstsector. De raad vond bovendien dat in de Brief niet duidelijk werd omschreven wat "billijk" precies inhield. De Raad reageerde terughoudend op het idee van Brinkman om de relatie tussen kunst en publiek te verstevigen: er moest ook voldoende ruimte blijven voor vernieuwende activiteiten waarbij de publieksfactor niet op de voorgrond trad. Ook met de prioriteitsstelling van de minister was de Raad het niet helemaal eens. De Raad legde de prioriteit bij de dans, die nauwelijks in de Brief ter sprake kwam, het jeugdtheater en kunsttuitingen van migranten.

Op muziekgebied stelde de Raad een aantal rigoureuze plannen voor. Uit teleurstelling over de herstructurering (§3.5) vond de Raad dat verdergaande maatregelen ten aanzien van de provinciale en randstedelijke orkesten waren geboden. Hierbij achtte de Raad het noodzakelijk dat de omroeporkesten in het huidige muziekbestel werden ingepast, om "tot een evenwichtige situatie te geraken".³⁸ Vooralsnog zou hier echter eerst een onderzoek naar ingesteld worden.

Naar aanleiding van het verzoek van de minister stelde de Raad de volgende maatregelen voor in het orkestenbestel:

- * samenvoeging van het Frysk Orkest en het Noordelijk Filharmonisch Orkest;
- * concentratie van het Forum Filharmonisch op de eigen operabegeleiding;
- * meer "geconcentreerde spreidingsmogelijkheden" van het Gelders Orkest en het Brabants Orkest;
- * oriëntatie van het Limburgs Symfonie Orkest op operabegeleiding in Brabant en Limburg;
- * een ballet- en koorbegeleidingstaak (met voor elk een eigen accentuering) zowel voor het Noordhollands Philharmonisch Orkest als het Balletorkest;
- * de begeleiding van De Nederlandse Opera door het Concertgebouworkest, het Residentie Orkest

³⁷ Idem, p. 14

³⁸ Raad voor de Kunst, *Advies naar aanleiding van de Brief over het Kunstbeleid*, Den Haag, 12 juni 1987, p. 4

en het Rotterdams Philharmonisch Orkest.

* een tweedelige taakstelling voor het Nederlands Philharmonisch Orkest, namelijk operabegeleiding en symfonische concerten.

Het geld dat door deze maatregelen vrij zou komen, moest volgens de Raad onder andere aan de kamermuziek ten goede komen: "De beoogde hergroepering c.q. herbezinning op taken zal ruimte vrijmaken voor onder andere de prioriteiten uit de sector muziek, te weten muziek- en muziektheaterprojecten en gespecialiseerde activiteiten op het gebied van de oude en de 20e -eeuwse muziek, waarbij met name gedacht wordt aan de grotere, gedirigeerde ensembles." ³⁹

"Aan de relatie met de lagere overheden is geen aandacht besteed (in de Brief, HW). Het behoort tot de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid om voor de onderlinge afstemming van taken te zorgen. (...) U stelt dat de onderlinge samenhang van de nieuwe beleidsvoornemens vereist dat voor alle betrokkenen een duidelijk proces van herschikking in gang wordt gezet. De instituties en geïnstitutionaliseerde belangen niet uitgezonderd, opdat de minder gevestigde belangen van de herschikkingsoperatie niet de dupe zullen zijn."

⁴⁰ Hiermee uitte de Raad voor de Kunst zijn kritiek op het ontbreken van een integraal overheidsbeleid, waardoor, zoals in §3.2 reeds is gebleken, het herschikkingsproces niet eensgezind verliep in de verschillende overheidslagen.

§ 4.3 Het Plan voor het kunstbeleid 1988 - 1992

De uiteindelijke standpuntbepaling van de minister werd op 9 oktober 1987 vastgelegd in het Plan voor het kunstbeleid 1988 - 1992, waarin met name de toneel- en muzieksector ter discussie stonden. In tijd van bezuinigingen was het, zo schreef de minister, zeer positief te noemen dat op het kunstbudget niet ingeleverd werd. De herschikking van gelden binnen het bestaande budget kwam voort uit inhoudelijke, en niet uit financiële overwegingen, aldus de minister.⁴¹

Met betrekking tot de zogenaamde "geconcentreerde spreiding", een term die de Raad in haar advies gelanceerd had, is dit Kunstenplan een start te noemen van de latere vele discussies over het verschil tussen de regionale en randstedelijke orkesten. Brinkman stemde in met het standpunt van de Raad dat de herschikkingsoperatie niet mocht leiden tot een ongunstige verhouding in de verdeling van de middelen voor activiteiten in de Randstad en die in andere delen van het land. Toch werd volgens de voorstellen in het Plan alleen op de regionale orkesten bezuinigd.

De minister stemde in met het voorstel van de Raad om te komen tot drie volwaardige regionale symfonie-orkesten, die het noorden, het oosten en het zuiden als speelgebieden bestrijken.

De taakstelling van de totaal 7 regionale symfonie orkesten werd als volgt ingedeeld:

Taak: a. primair: symfonische muziek

b. secundair: koorbegeleiding

Deze taak zou door 3 orkesten vervuld worden:

³⁹ Idem, p. 5

⁴⁰ Idem, p. 8

⁴¹ Ministerie van WVC, *Plan voor het Kunstbeleid 1988 - 1992*, Rijswijk, 9 oktober 1987, p. 3

1. het nieuwe orkest in het noorden van het land dat gevormd moet worden door een fusie van het Frysk Orkest en het Noordelijk Filharmonisch Orkest;
2. het Gelders orkest
3. het Brabants orkest

Taak: a. primair: opera- en balletbegeleiding
b. secundair: symfonische muziek

Deze taak werd in het Plan eveneens door 3 orkesten vervuld:

1. Forum Filharmonisch (operabegeleiding en beperkte concerttaak);
2. Limburgs Symfonie Orkest (half operabegeleiding, half concerttaak);
3. Nederlands Philharmonisch Orkest (aanvullende balletbegeleiding en concerttaak).⁴²

De regionale orkesten met een primair symfonische taak zouden een bestand aan musici in dienst hebben gebaseerd op 70 tot 75 volledige formatieplaatsen: dit was een verruiming van middelen. De regionale orkesten, die mede een begeleidende taak hebben, zouden 60 tot 65 formatieplaatsen krijgen. De orkesten zelf eisten overigens voor hun symfonische taakstelling 97 volledige formatieplaatsen en 68 plaatsen voor de begeleidende taakstelling. De minister achtte dit echter niet realistisch gezien de twijfel over publieke belangstelling, de artistieke noodzaak en geschikte accommodaties.⁴³ In de behoefte aan repertoire met echt grote bezettingen zouden volgens hem de randstedelijke orkesten in kunnen voorzien. Deze orkesten kregen in het plan een spreidingstaak opgelegd, wat inhield dat ze 20 à 30 concerten in de regio zouden moeten geven.

De voorgenomen maatregelen hielden zo in dat de totale omvang van het symfonische aanbod werd beperkt. Orkesten met primair een symfonische taakstelling kregen echter wel een verruiming van de middelen, namelijk een subsidieverhoging die het mogelijk maakte een bestand aan musici in dienst te hebben ter grootte van 70 tot 75 volledige formatieplaatsen. Het Nederlands Philharmonisch Orkest moest volgens de minister, in tegenstelling tot het advies van de Raad voor de Kunst, zijn kamermuziektaak niet afstoten. Wel moest het orkest doelmatiger gaan samenwerken met De Nederlandse Opera, en kreeg het een beperking in het aantal formatieplaatsen. Wat betreft de opera wees de minister een derde operavoorziening af. Leemten in het opera-aanbod moesten worden opgevangen door uitbreiding van het speelgebied van Opera Forum met een steunpunt in de provincie Limburg, te weten Venlo. Er werd gedacht aan een uitbreiding van 150 voorstelling in de nabije toekomst. Daartoe zou Forum 2,8 miljoen extra subsidie krijgen. De financiële gevolgen van de maatregelen in het Kunstenplan zagen er voor de symfonische muziek als volgt uit :⁴⁴

Verruiming Balletbegeleiding	0,25 miljoen
Verruiming Opera	2,8 miljoen
Besparing op de regionale orkesten	3,2 miljoen
Beperking symfonische taak Forum Filh	2,8 miljoen
Bezuiniging taakstelling NedPhil	0,8 miljoen

Totale bzuiniging op symfonieorkesten	6,8 miljoen

⁴² Idem, p. 18

⁴³ Idem, p. 19

⁴⁴ Idem, p. 22

Een groot deel van het bezuinigde orkestengeld (3 van de 6,8 miljoen) vond zijn weg naar de opera (2,8 miljoen) en naar de balletbegeleiding (0,25 miljoen). De mutaties zouden gefaseerd plaatsvinden met ingang van 1989 en 1992 als laatste fase. Het bezuinigde geld zou, samen met de bezuiniging binnen het Toneelbudget van 1,6 miljoen, ten goede komen aan de dans, letteren, film, kunstzinnige vorming/amateuristische kunstbeoefening, vormgeving, bouwkunst, festivals en jeugdtheater.⁴⁵ Niet alleen bij de orkesten werd geld verschoven, ook bij andere onderdelen van het budget Muziek en Dans vonden verschuivingen plaats. Onderstaand schema geeft daar een beeld van. De getallen moeten met 1000 gulden vermenigvuldigd worden.

Verruiming van middelen		Beperking van middelen	
Balletbegeleiding	250	Herbested.orkesten	1500
NDT	500	Ned.Phil. Orkest.	800
Introdans	500	IFD/Hfdt Oper.	2400
OV. kleine dans	500	Oud Scapino	4300
Projecten dans	100	Nationaal Ballet	400
Werkplaats	1000	Symf.taak Forum	2800
Muz. Ensembles	1500	Besparing reg.ork.	3200
Nieuw Scapino	1300		
	-----		-----
+	8450	-	15400

Uit het schema blijkt dat in het Plan een bedrag van 1,5 miljoen gulden (zie ook §3.4) beschikbaar werd gesteld voor de kamermuziek, muziek- en muziektheaterprojecten. Dit was echter een restant van de Sutherlandgelden; het Eerste Kunstenplan toonde aldus geen initiatief tot het voortzetten van de plannen van de Commissie Sutherland in 1984, ondanks de suggesties die de minister in de adviesaanvraag, en de Raad voor de Kunst in het advies voor het Kunstenplan 1988 - 1992 gedaan hadden. Alhoewel er bezuinigd zou worden op de symfonische muziek werd er geen extra, nieuw, geld beschikbaar gesteld voor de non-symfonische muziek. Men wachtte de afronding van de Sutherlandgelden af.

§ 4.4 Uitwerking Plan voor het Kunstbeleid 1988 - 1992

De Tweede Kamerbehandeling van het Plan voor het kunstbeleid 1988 - 1992 werd op 1 februari 1988 afgerond. Op 3 mei 1988 werd een nadere uitwerking van het Plan vastgelegd in de Uitwerking Plan voor het kunstbeleid 1988 - 1992.

Allereerst stemde de Tweede Kamer tijdens de kamerbehandeling in met het voorstel om in de kunstensector te komen tot een cyclische heroverweging in de vorm van vierjaarlijkse kunstenplannen. Daarmee werd de door de Raad voorgestelde termijn van drie jaar verworpen. Op basis van het Kunstenplan 1988 - 1992 werd met ingang van 1 januari 1989 tot vierjaarlijkse budgetafspraken gekomen. Het vierjaarlijkse Kunstenplan zou in de toekomst een onderdeel gaan worden van de (tevens vierjaarlijkse) Cultuurnota. Bij de toekenning van subsidies zouden de instellingen en initiatieven beoordeeld en ingedeeld worden in drie subsidie-categorieën:

⁴⁵ idem, p.56

1. **Structurele subsidies.** Hierbij staat het voortbestaan van de instelling in de opvolgende planperiodes in principe niet ter discussie, tenzij er grote veranderingen plaatsvonden.
2. **Meerjarige subsidies.** Hierbij ligt de reden van subsidiëring in de op een bepaald moment waarneembare artistieke kwaliteit. Binnen deze categorie kunnen steeds nieuwe instellingen/initiatiefnemers zich aanmelden voor subsidiëring.
3. **Incidentele subsidies.** Deze categorie omvat alle subsidies die niet onder de voorgaande categorieën vallen.

Tijdens de behandeling van het Kunstenplan in de Tweede Kamer, bleek dat er nogal wat meningsverschillen waren over de uitwerking van de plannen van Brinkman. Dit leidde tot een aantal amendementen die aanzienlijk afweken van het oorspronkelijke Plan. Zo werden de geplande bezuinigingen op de orkesten door de Tweede Kamer niet aanvaard, nadat er talrijke moties waren ingediend door Kamerleden. Deze moties betroffen:⁴⁶

1. het twee-locatie model t.b.v. het Frysk Orkest en het Noordelijk Filharmonisch Orkest.⁴⁷ De regering verzocht hierbij de twee orkesten in de gelegenheid te stellen tot een beheersstructuur te komen, die met 100 - 110 orkestplaatsen het tweelokatiemodel zou verwezenlijken.⁴⁸
2. de subsidiëring van de Hoofdstad Operette;
3. voortbestaan Forum Filharmonisch.

In de Uitwerking van het Kunstenplan 1988 - 1992 werd dubbelzinnig gereageerd op de eerste motie. De op de orkest- en operasituatie betrekking hebbende moties zouden worden uitgevoerd, "voor zover deze uitvoering in overeenstemming is met mijn voornemen om uiteindelijk te komen tot drie grote regionale orkesten en een aanvullende operavoorziening in het Zuiden", aldus de minister.⁴⁹

De Uitwerking liet de volgende veranderingen zien ten opzichte van het oorspronkelijke Kunstenplan:

- * het gedurende de saneringsperiode van Forum onaangetaast laten van het budget (zie motie 3);
- * geen ruimte voor een dependance van Forum in het Zuiden als zuidelijke operavoorziening;
- * geen ruimte voor de voorgenomen uitbreiding van Het Brabants en het Gelders Orkest;
- * nadere advisering en besluitvorming m.b.t. het diverterend muziektheater, in het bijzonder tot de Hoofdstad Operette en het Folkloristisch Danstheater en in relatie tot mogelijk beleid voor musicals (zie motie 2).

Aangezien de minister door de moties gedwongen was een stap terug te doen in de weg naar de drie grote regionale orkesten en een aanvullende operavoorziening in het Zuiden, moest de minister andere maatregelen verzinnen om dit doel te bereiken. Dit zou gedurende de planperiode gebeuren, waarna de eventuele maatregelen pas na 1992 in werking zouden treden.⁵⁰

⁴⁶ Wissing, W., *Kunstenplan exit. Muziekwereld*. Jaargang 69 (1988), no. 3, p. 5.

⁴⁷ Het Frysk Orkest en het Noordelijk Filharmonisch Orkest trokken samen ten strijde tegen de geplande fusie. Zij benadrukten de dreigende verarming van het culturele klimaat in de noordelijke provincies en stelden een twee-locatie-model voor, waarbij samengewerkt zou worden tussen de twee orkesten om groot repertoire uit te voeren.

⁴⁸ Nederlandse Toonkunstenaarsbond, *Brinkman negeert moties. Muziekwereld*. Jaargang 69 (1988), no. 5/6, p. 12

⁴⁹ Ministerie van WVC, *Uitwerking van het Plan voor het Kunstbeleid 1988 - 1992*. Rijswijk, 3 mei 1988, p. 3

⁵⁰ Idem, p. 3

De totale besparingen op de muziek en dans werden in de Uitwerking vastgesteld op slechts 2,4 miljoen i.p.v. de geplande 6,8 miljoen. Met name de uitvoering van de motie inzake de Noordelijke orkestvoorziening zou in de planperiode de symfonische besparing aanzienlijk beperken, nl. tot 1,6 miljoen.⁵¹ Samen met de besparing op het Nederlands Philharmonisch (0,8 miljoen) werd de nieuwe besparing slechts 2,4 miljoen. Hierdoor vielen de mogelijkheden van financiering van de nieuwe prioriteiten, zoals genoemd in het Kunstenplan, weg. De dans kwam er echter nog goed van af. De herschikking van gelden binnen het Muziek- en Dansbudget zag er, inclusief de wijzigingen (die vet gedrukt zijn aangegeven), schematisch als volgt uit:

Verruiming van middelen		Beperking van middelen	
Balletbegeleiding	250	Herbest. orkesten	1500
NDT	500	Ned. Phil. Orkest	800
Introdans	500	IFD/Hfdst Oper	2400
OV.kleine dans	500	Oud Scapino	1900
Werkplaats	1000	Symf.taak Forum	0
Muz. ensembles	1500	Bezuinig. reg.ork	1600
Spreiding opera	2800	Bouwkunst en vormgeving	4000
Nieuw Scapino	opgeschort	Financ. reg. ork.	1000
reg. toneelvoorz.	1000		
Jeugdtheater	1500		
	-----		-----
+	9650	-	13600

In 1989 werd een zogenaamd Herenakkoord gesloten tussen de Commissarissen van de koningin in Drenthe, Friesland en Groningen. Dit akkoord werd gesloten nadat een commissie, de Commissie Oosterlee, een symfonische constructie had bedacht die voldoende output zou hebben voor de drie noordelijke provincies. De Commissie achtte een orkest mogelijk van 89 formatieplaatsen. In 1989 werd een nieuw orkest opgericht, bestaande uit musici van het Frysk Orkest en het Noordelijk Filharmonisch Orkest: het Noord Nederlands Orkest, dat de stad Groningen als standplaats kreeg. In ruil hiervoor kreeg Friesland meer onderwijsvoorzieningen en het Fries museum!⁵²

§ 4.5 Wederom reacties uit het veld

Natuurlijk waren de reacties op het Plan niet van de lucht. WVC kreeg met name kritiek op het gebrek aan beleidsinhoudelijke aandacht: er was meer sprake van een subsidiebeleid dan van een kunstbeleid, aldus de directeur van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen, de heer De Graaff. Hij vond het tijd worden dat de verantwoordelijkheid voor de kunsten en de kunstenaars breder zou moeten zijn, en dus ook bij de provincies en gemeenten. Het Kunstenplan repte totaal niet over de samenhang tussen de overheden, aldus De Graaff. De "geconcentreerde spreiding" binnen de regionale orkesten noemde hij een excuus om de provincies te korten op kunstzinnige activiteiten.⁵³

Het hoofdbestuur van de Nederlandse Toonkunstenaars Bond constateerde in een verklaring dat "opvallend is, dat een belangrijk argument, voor eerdere aanslagen op de orkesten - nl. dat er geld voor pop- en jazzmuziek

⁵¹ Idem, p. 4

⁵² Telefonisch gesprek met de heer F. den Haring, dd 10 juni 1992

⁵³ Volkskrant, 3 december 1987

moet komen - nu niet is gehanteerd. Het argument was ook te doorzichtig, want die sectoren kregen niet of nauwelijks geld. De minister zegt we dat tussen 1983 en 1987 ca. fl. 7 miljoen voor dat doel werd besteed, maar ons is niet duidelijk waar het geld werkelijk is gebleven."⁵⁴

In een gemeenschappelijke verklaring van de hoofdbesturen van de kunstbond FNV en de Nederlandse Toonkunstenaarsbond in oktober 1987 werd het Plan verworpen omdat:

- "- het plan een einde maakt aan het na de Tweede Wereldoorlog begonnen proces van cultuurspreiding in ons land;
- de "likwidaties" andere culturele activiteiten mee zullen slepen en zullen verdwijnen;
- de economische betekenis van kunstinstituten buiten de Randstad nog steeds niet wordt onderkend;
- het plan sociaal gezien niet aangenomen kan worden, vanwege de honderden arbeidsplaatsen die verloren gaan."

De minister ging, aldus de besturen, met zijn nieuwe plannen dwars door de reorganisatie van het orkestensestel heen.⁵⁵ De Uitwerking was volgens de NTB "geen aanpassing aan de publieke opinie en de wensen van de Kamer, maar een poging van de minister om zijn plannen via een achterdeur binnen te halen."⁵⁶ De NTB was van mening dat bij invoering van de beslissingscategorieën structurele, meerjarige en incidentele subsidies, de kunstinstituten willekeurig "in de grond geboord" konden worden. Zelfs bij de structurele subsidies werd in de Uitwerking namelijk nog een voorbehoud gemaakt teneinde de subsidie alsnog stop te kunnen zetten.

De Raad voor de Kunst kon zich daarentegen wel vinden in de voorgestelde beslissingscategorieën, al dienden ze volgens de Raad nauwkeuriger te worden omschreven.⁵⁷ De Raad pleitte er voor de incidentele subsidies beleidsmatig in het Kunstenplan te gaan betrekken, en niet langer te laten dienen als sluitpost op de begroting.⁵⁸ De afdeling Muziek en Dans binnen de Raad meende dat in het volgende Kunstenplan de spreiding van opera, en dan met name over het Zuiden van het land, een belangrijk aandachtspunt diende te zijn. Verder vond de Raad dat er slechts geringe bedragen gemoeid waren met de prioriteitstellingen van de minister en de Raad. Dit had te maken met de teruggeschoefde bezuiniging in de symfonische sector. " Er zal ook bij de volgende cyclus naar worden gestreefd, ondanks gelijkblijvende gelden op de kunstbegroting, nieuw beleid mogelijk te maken en gelden te voteren voor de achtergestelde sectoren."⁵⁹ Of dit zou lukken, zal blijken in hoofdstuk 5.

⁵⁴ Verklaring van het hoofdbestuur van de NTB naar aanleiding van het Plan voor het kunstbeleid 1988 - 1992 van de minister van WVC d.d. oktober 1987. Muziekwereld. Jaargang 68 (1987), no. 10/11, p. 4

⁵⁵ Idem, p. 6

⁵⁶ Nederlandse Toonkunstenaars Bond, *Brinkman negeert moties*. Muziekwereld. Jaargang 69 (1988) no. 5/6, p. 9

⁵⁷ Raad voor de Kunst, advies 29 juli 1988 met een reactie op de Uitwerking van het Plan voor het Kunstbeleid 1988 - 1992. Informatiebulletin Raad voor de Kunst. Jaargang 19 (1988) no.4, p 2-4

⁵⁸ Dit resulteerde in 1991 in het Fonds voor de Podiumkunsten, een Fonds dat zorg zou moeten dragen voor project-subsidiëring.

⁵⁹ Idem, p. 4

§ 4.6 Conclusies

Reeds in de voorfase van het eerste integrale kunstenplan, het Plan voor het kunstbeleid 1988 - 1992, bleek dat het ministerie van WVC met middelen wilde schuiven binnen de kunstbegroting. Brinkman streefde naar een groter beweeglijkheid en een billijker verdeling binnen het bestaande budget. Het jeugdtheater, de fotografie, vormgeving, kleine dansgroepen en de bouwkunst vroegen om meer financiële aandacht, aldus de minister. De Raad voor de Kunst stemde hier mee in, en deed een voorstel voor een nieuwe herstructurering van het orkestenbestel, waarbij het aantal regionale symfonie-orkesten kleiner zou worden.

Samen met het advies van de Raad, zette het Eerste Kunstenplan de symfonie-wereld wederom op z'n kop, na de roerige periode rondom de Sutherlandherstructurering. Het Plan trof alleen de regionale orkesten, waarbij een nieuwe taakstelling en een korting op het aantal formatieplaatsen een bezuiniging van 6,8 miljoen op zou leveren. In tegenstelling tot de herstructurering van de voorafgaande jaren zou dit bezuinigde geld niet ten goede komen aan de non-symfonische sector, maar aan de andere bovengenoemde sectoren.

Na de Tweede Kamerbehandeling echter werd de in het Plan beoogde bezuiniging op de orkesten terugschroefd tot slechts 2,4 miljoen gulden. De lobby van de regionale orkesten en de ingediende moties van Tweede Kamerleden hadden dit bewerkstelligd. De vorming van de drie regionale orkesten, zoals reeds door de Raad voor de Kunst in zijn advies voorgesteld, werd hiermee weer vooruit geschoven naar het Tweede Kunstenplan. Door de beperkte besparing in de symfonische sector, viel de mogelijkheid van financiering van de in het plan gestelde nieuwe prioriteiten weg. Van een grotere beweeglijkheid en billijker verdeling binnen het kunstbudget, zoals de minister die aangekondigd had, bleef al met al weinig over.

De non-symfonische sector had geen baat bij het Plan voor het kunstbeleid 1988 - 1992. Integendeel: deze sector kwam in het gehele Plan nauwelijks meer ter sprake! Dit in tegenstelling tot de adviesaanvraag van de minister en het advies van de Raad voor de Kunst, waarin gesuggereerd werd dat de non-symfonische muziek, samen met andere onderbedeelde sectoren, financiële prioriteit zou krijgen. Er werd slechts vermeld dat de financiële ruimte hiervoor werd gezocht in het restant van gelden die uit de herstructurering waren vrijgekomen. Er werd wel bezuinigd op de orkesten, maar niet ten gunste van de onderbedeelde non-symfonische sector. Van een actief beleid in het Eerste Kunstenplan ten aanzien van de non-symfonische sector was geen sprake; men wachtte de afronding van de Sutherlandgelden af.

Hoofdstuk 5 : het Plan voor het Kunstbeleid 1993 - 1996

De recente ontwikkeling ten aanzien van de muziek is gelegen in de handen van het Tweede Kunstenplan, dat in april 1992 aan de betrokkenen werd gepresenteerd, en in juni 1992 in de Tweede Kamer werd behandeld. Het Plan gaf weer de nodige gespreksstof in de kunstwereld. Aan het Plan was het kunstenplanadvies van de Raad voor de Kunst voorafgegaan, hetgeen eveneens voor de nodige beroering zorgde. Dit hoofdstuk geeft een samenvatting van de totstandkoming van het Kunstenplan §5.1. De inhoud van het plan in §5.2. De afwijkingen van het advies van de Raad voor de Kunst komen aan de orden in §5.3. En de wijzigingen na de Tweede Kamerbehandeling worden vermeld in §5.4 voor zover het van belang is voor dit onderzoek.

§ 5.1 Voorspel op het Tweede Kunstenplan

In het voorjaar van 1991 bracht de Raad voor de Kunst een vooradvies uit met betrekking tot het komende Kunstenplan, getiteld "Om het bestaan van kwaliteit". Hierin presenteerde de Raad de belangrijkste criteria (kwaliteit en ontwikkeling en actieradius) en aandachtspunten (educatie, kunstvakonderwijs, media, internationalisering en doelmatigheid) bij de beoordeling van de beleidsplannen van gezelschappen, groepen, orkesten, ensembles en kunstinstellingen.

De Raad stelde voor specialisatie en/of integratie van de instellingen binnen de infrastructuur op het terrein van de kamermuziek te onderzoeken.⁶⁰ Dit onderzoek is inmiddels in mei 1992 ingezet door een door de afdeling Muziek en Dans ingestelde Werkgroep Infrastructuur Kamermuziek. De Werkgroep dient een analyse te maken van de huidige organisatie van de kamermuziek en voorstellen te formuleren die tot verbetering kunnen leiden. Hierbij richt men zich met name op de instellingen Donemus, Gaudeamus, het Nederlands Impresariaat, de Stichting Organisatie Oude Muziek en op het podium de IJsbreker.⁶¹ De Raad wilde de resultaten van dit onderzoek op een zo kort mogelijke termijn laten integreren in het beleid. Daarom opperde hij de suggestie om voor deze instellingen binnen de infrastructuur van de non-symfonische muziek als uitzondering geen vier-, maar een tweejarige subsidietermijn te hanteren.⁶²

In oktober 1991 diende de inmiddels aangetreden minister d'Ancona van WVC een adviesaanvraag voor het Plan voor het Kunstbeleid 1993 - 1996 in bij de Raad voor de Kunst. Evenals de Raad voor de Kunst dat jaar in zijn vooradvies had gesteld neemt ook de minister kwaliteit als leidend beginsel in het kunstbeleid op de voorgrond, samen met pluriformiteit en spreiding. Cultuurparticipatie was volgens de minister eveneens een speerpunt in het beoogde beleid. Zij wilde hierbij de vraag naar kunst versterken. Daartoe waren volgens haar meer prikkels nodig in de subsidiemethodiek. Ze stelde dan ook voor het overheidsaandeel in de inkomsten van de gezelschappen terug te brengen tot maximaal 85%, met uitzondering voor die gevallen waarin sprake zou zijn van bijzondere omstandigheden. De gezelschappen zouden zelf meer publiek moeten werven.

Wat betreft het muziekbeleid deed WVC in de adviesaanvraag de Raad drie varianten aan de hand waarmee volgens de minister zowel de positie van de regionale orkesten als van de regionale operavoorziening beleidsmatig kon worden verhelderd. Zoals reeds in het Eerste Kunstenplan gesteld, zou het doel van de

⁶⁰ Raad voor de Kunst, *Om het bestaan van kwaliteit; vooradvies ten behoeve van het tweede Kunstenplan*. Den Haag, juli 1991, p. 18

⁶¹ *Taakopdracht Werkgroep Infrastructuur Kamermuziek*, verkregen via de heer Berenschot, secretaris van de subafdeling Muziek en Muziektheater van de Raad voor de Kunst

⁶² Raad voor de Kunst, *Om het bestaan van kwaliteit; vooradvies ten behoeve van het tweede Kunstenplan*. Den Haag, juli 1991, p. 18

reorganisatie drie regionale orkesten zijn met 79 formatieplaatsen in samenhang met een verbeterde regionale operavoorziening. Het zou een besparing opleveren van 9 tot 16 miljoen gulden. Voor dit geld werd geen specifieke bestemming genoemd.

Het advies Kunstenplan 1993 - 1996 dat de Raad voor de Kunst op 29 februari 1992 uitbracht veroorzaakte wederom veel beroering in de muziekwereld. Inmiddels had een speciale commissie, de Commissie Orkesten en Opera (COO), de mogelijkheden onderzocht van een kwalitatieve verbetering van het huidige aanbod van muziek en muziektheater buiten de randstad, met een doelmatiger gebruik van de beschikbare financiële middelen. Uitgangspunt was de bovengenoemde vorming van drie volwaardige regionale symfonie-orkesten. Het rapport van de COO, dat in januari 1992 uitkwam, werd door de Raad voor de Kunst in grote lijnen overgenomen. De Raad adviseerde de minister het Noord Nederlands Orkest, het Gelders Orkest en het Brabants Orkest de regio buiten de randstad te laten voorzien in het symfonisch aanbod en de operabegeleiding, met elk 90 tot 96 formatieplaatsen. De landelijke operabegeleiding zou verzorgd dienen te worden door de randstedelijke, deze regionale en de omroeporkesten. In de regio zou bestaan uit het begeleiden van een nieuw op te richten reisoperagezelschap in Enschede. Dit betekende de verdwijning van Forum Filharmonisch en het Limburgs Symfonie Orkest. De totale opbrengst van de operatie zou ongeveer 7 miljoen gulden bedragen.

"Verschuiving van het aanbod van symfonische muziek ten gunste van het overige muziekaanbod zal ook in het tweede kunstenplan leidraad zijn van het muziekbeleid. Het advies het symfonische muziekaanbod te verminderen ten behoeve van het overige muziekaanbod, stoelt mede op de constatering dat er ruim f62 miljoen aan rijkssubsidies aan de orkesten wordt toegekend, maar nog geen f 5 miljoen aan de middelgrote en de kamermuziekensembles."⁶³ De Raad adviseerde dan ook uit de 7 miljoen die bezuinigd zou worden op de orkesten 2 miljoen ten goede te laten komen aan meerjarige subsidies voor de non-symfonische muziekensembles, 1 miljoen gulden aan de infrastructurele instelling, en 1 miljoen voor de bovengenoemde reorganisatie van de kamermuziek.⁶⁴ Dit laatste om te komen tot een "geprononceerder kamermuziekbeleid met meer aandacht voor de moderne muziekpodia"⁶⁵. Over de besteding van dit bedrag zou in 1992 geadviseerd worden door de hierboven besproken Werkgroep Infrastructuur Kamermuziek.

§ 5.2 Het Plan voor het kunstbeleid 1993 - 1996

De nota "Investeren in cultuur" bestond uit een algemeen, inleidend deel over het cultuurbeleid met aansluitend drie sectornota's, respectievelijk voor de beleidsterreinen media, letteren en bibliotheken, cultuurbeheer en kunsten. Het laatste gedeelte betrof het Tweede Kunstenplan.

De minister benadrukte in de nota het belang van flexibiliteit in het beleid, zodat snel gereageerd kon worden op "het snel veranderende patroon van voorkeuren en behoeften."⁶⁶ Deze flexibiliteit in het beleid kon volgens de minister bevorderd worden door het totale subsidievolume voor de structureel gesubsidieerde kunstinstellingen met 2,5% te reduceren om zo een budget vrij te maken dat ingezet zou worden om snel te reageren op actuele ontwikkelingen.

⁶³ Raad voor de Kunst, *Advies Kunstenplan 1993 - 1996*. Den Haag 29 februari 1992, p. 39

⁶⁴ Raad voor de Kunst, *Advies Kunstenplan 1993 - 1996*, financieel overzicht van de posten "kamermuziekensembles en -podia" en "instellingen"

⁶⁵ Idem, p. 47

⁶⁶ Ministerie van WVC, *Investeren in Cultuur; Nota Cultuurbeleid 1993 - 1996*. Den Haag, april 1992, p. 50

In dit Plan werd veel nadruk gelegd op de publieksfactor binnen de kunsten. De minister had begrotingstechnische kritiek op de Raad voor de Kunst, die in het gestelde budget geen rekening gehouden had met verplichtingen die het gevolg waren van het beëindigen van subsidies, waardoor de Raad tot een hoger bedrag had geadviseerd dan feitelijk beschikbaar was. Mede daarom voelde de minister zich genoodzaakt het aandeel van het publiek te vergroten. Bovenop de 2,5% korting op het subsidie-aandeel, werden de instellingen geboden hun eigen inkomsten met 12,5% te verhogen. Dit hield een totale korting in van 5%, waardoor het subsidiedekkingspercentage zou dalen van 82 naar 77%. Deze maatregelen stonden in het kader van een beoogde bezuiniging van 13 miljoen op de podiumkunsten: geld dat ten goede zou komen aan bouwkunst, vormgeving, film, amateuristische kunstbeoefening, cultuurbehoud en de internationalisering van de Nederlandse cultuur.

In het Kunstenplan 1993 - 1996 werden kwaliteit en verscheidenheid de belangrijkste criteria genoemd op grond waarvan de middelen werden toegewezen. Daarnaast speelden overwegingen van sociale en geografische spreiding en doelmatigheid een grote rol. De minister uitte haar teleurstelling over het feit dat de Raad voor de Kunst in zijn advies niet voldoende was ingegaan op het onderdeel van de cultuurparticipatie. De beleidsplannen van de instellingen blonken volgens de minister eveneens niet uit in ideeën of initiatieven op dit terrein.

§ 5.3 Afwijking van het advies van de Raad voor de Kunst

Wat betreft de opera en symfonie-orkesten buiten de randstad week het Tweede Kunstenplan drastisch af van het advies van de Raad voor de Kunst en van de adviesaanvraag van de minister zelf. De minister had bezwaren tegen de voorgestelde reisopera van de Raad voor de Kunst, omdat zowel in logistiek als in artistiek opzicht te veel risico's in zich borg, en het voorstel een onaanvaardbare verlaging van het aantal symfonische concerten, nl. met 45%, inhield. Na overleg met de betrokken overheden luidde de voorgenomen beslissing van de minister aldus:

- * een orkest in het noorden van 79 eenheden (NNO);
- * een orkest in het zuiden van 145 eenheden (van het LSO en het BO die in naam afzonderlijk blijven bestaan, maar bestuurlijk en organisatorisch verbonden zijn);
- * een orkest in het Oosten van 145 eenheden (GO en Forum Filh.).

De regionale operavoorziening zou verzorgd moeten worden door een nieuw op te richten reisoperagezelschap in Enschede (conform het advies van de Raad) en door Opera Zuid, die een structurele subsidie zou krijgen, i.t.t. het advies van de Raad voor de Kunst. Hierdoor kon het opera-aanbod nagenoeg gelijk blijven.

Op de orkesten zou met deze maatregelen volgens het Kunstenplan 7 miljoen bezuinigd worden⁶⁷: een zelfde bedrag als de Raad voor de Kunst voor ogen had, maar door middel van een andere constructie. Hoe deze berekening gemaakt is, is niet duidelijk doordat de berekening van de Raad voor de Kunst verschilt van die van WVC. De bedragen voor de orkesten zoals door WVC berekend, zijn hierbij over het algemeen hoger. De Afdeling Muziek van WVC berekent een totaalsubsidie voor de orkesten in 1992 van 80,7 miljoen gulden. Het totaalsubsidie voor de tien orkesten, inclusief Forum Filharmonisch dat met het Gelders orkest op één post staan, bedraagt in het Kunstenplan 72,409 miljoen gulden. De bezuiniging na het Tweede Kunstenplan zou volgens deze berekening dus 8,3 miljoen gulden bedragen, meer dan de 7 miljoen die in het Plan zelf vermeld stond.

⁶⁷ Ministerie van WVC, *Plan voor het kunstbeleid 1993 - 1996*, sectornota kunsten uit *Investeren in cultuur*, p. 238

Wat betreft de (moderne) kamermuziek volgde het Tweede Kunstenplan de door de Raad geadviseerde f1 miljoen subsidie voor verbetering van de infrastructuur niet volledig op: er werd f500.000,= beschikbaar gesteld. Het geld was "vooral bedoeld voor versterking van de positie van de podia buiten Amsterdam."⁶⁸ Het advies van de Raad om de kamermuziekensembles en -instellingen slechts voor twee jaar subsidietoezeggingen te doen, werd eveneens niet overgenomen. Er werden meerjarentoezeggingen gedaan voor vier jaar, waarvan het eerste jaar onvoorwaardelijk; de volgende jaren zouden definitief worden toegezegd nadat de Raad nader had geadviseerd. De 2 miljoen extra die de Raad voor de middelgrote ensembles (begrotingsposten 170 t/m 192) had geadviseerd, werd voor slechts 0,56 miljoen opgevolgd. Voor de infrastructurele instellingen werd eveneens ongeveer de helft van de aanvankelijke verruiming toegekend, namelijk 0,58 miljoen.

§ 5.4 Wijzigingen na Tweede Kamerbehandeling

Een "onmogelijke eis", luidde de reactie van de Raad voor de Kunst op de inkomsteneis van de minister.⁶⁹ De inkomstenverhogende maatregelen die minister d'Ancona had aangekondigd, werden door de kunstwereld fel bekritiseerd. In de uitgebreide vergadering van de Vaste Kamercommissie voor Welzijn en Cultuur werden na behandeling van de nota Investeren in Cultuur dan ook belangrijke wijzigingen aangebracht in de sectornota kunsten. De korting op de gesubsidieerde podiumkunstinstanties met een bedrag gelijk aan 12,5% van de eigen inkomsten kwam te vervallen. Wel werd er, zoals reeds in de adviesaanvraag stond en door de Raad voor de Kunst aanvaard was, 2,5% van de exploitatie in mindering gebracht op de maximaal 85% subsidiedekking.

Bij de podiumkunsten werd na de Kamerbehandeling 10,5 miljoen minder bezuinigd dan in het Kunstenplan stond aangekondigd. Deze wijzigingen werden opgevangen door voorgenomen verschuivingen terug te draaien. Belangrijke wijzigingen binnen de muzieksector betrof het orkestenbestel: een deel van de bezuinigingen vonden geen doorgang doordat het NNO na de Kamerbehandeling toch de in het Herenakkoord van 1989 vastgelegde 89 formatieplaatsen kreeg toegewezen: een "verruiming" van 2,2 miljoen. Samen met andere subsidiewijzigingen kwam het totale subsidiebedrag aan de tien orkesten op 75,7 miljoen (inclusief het Nederlands Balletorkest en Forum Filharmonisch dat met het Gelders Orkest één budget kreeg) in plaats van de 72,4 miljoen in het oorspronkelijke Kunstenplan. Aangezien de subsidies in 1992 volgens WVC 80,7 miljoen gulden bedroegen werden de middelen voor de symfonie-orkesten door deze wijzigingen verminderd met ongeveer 5 miljoen gulden.

De middelen voor de kamermuziek ondergingen na de Kamerbehandeling een positieve wijziging van f546.000,=: de verhoogde subsidies voor het Schönberg Kwartet, het Orlando Kwartet en het Schönberg Ensemble namen het grootste gedeelte van deze verhoging in.

Ook de instellingen in de non-symfonische sector kregen mondjesmaat meer: een positieve wijziging van f142.000,=. Dit betekende een subsidieverhoging van een kleine vijf ton ten opzichte van het vorige Kunstenplan. Al met al kreeg de non-symfonische sector ten opzichte van 1992 een subsidieverhoging van 1,2

⁶⁸ Ministerie van WVC, *Plan voor het Kunstbeleid 1993 - 1996*. Den Haag, april 1992, p. 205

⁶⁹ *NRC Handelsblad*, 29 april 1992

miljoen gulden. Hieronder volgt een overzicht van de uiteindelijke wijzigingen in de subsidies voor symfonische en non-symfonische muziek ten opzichte van de subsidies in 1992.⁷⁰

Symfonische muziek	
Orkesten	- 5 miljoen
Non-symfonische muziek	
Diverse ensembles	- 0,34 miljoen
Kamermuziekensm. en -podia	+ 1,2 miljoen
Instellingen Nonsym. sector	+ 0,48 miljoen
Pop en Jazz	- 0,3 miljoen
Diversen	+ 0,2 miljoen
Reorganisatie (moderne Kamermuziek)	+ 0,5 miljoen
Toename non-symfonische muziek	+ 1,74 miljoen

§ 5.5 Conclusies

Het zal duidelijk zijn dat de Raad voor de Kunst op verzoek van de minister een geprononceerd beleid uitzette voor bezuinigingen bij de orkesten en een verruiming van middelen bij de non-symfonische sector. De Raad beoogde in zijn advies voor het Tweede Kunstenplan een symfonische bezuiniging van 7 miljoen en een verruiming van middelen voor de non-symfonische sector van 4 miljoen gulden. De bezuiniging in de orkestensector zou mogelijk worden door middel van de vorming van de drie regionale orkesten, zoals die reeds eerder op het verlanglijstje van minister Brinkman had gestaan.

Flexibiliteit en verscheidenheid waren de aandachtspunten van het Kunstenplan 1993 - 1996, waarin de minister tevens de instellingen tracht te stimuleren meer publiek te verwerven via door een algemene eigeninkomsteneis te stellen en het subsidiepercentage terug te dringen.

De nota Investeren in Cultuur toonde drastische wijzigingen ten opzichte van de eigen adviesaanvraag van de minister en het advies van de Raad voor de Kunst. De door de Raad geadviseerde bezuiniging van 7 miljoen op de orkesten op werd weliswaar opgevolgd, maar met een totaal andere invulling. De non-symfonische sector ging er in het Plan ongeveer 1,5 miljoen op vooruit: aanzienlijk minder dan de Raad geadviseerd had.

Het verloop na de Tweede Kamerbehandeling leek in vele opzichten op die van het Eerste Kunstenplan: vele voorstellen uit het plan werden teruggedraaid en weer konden een aantal geplande verschuivingen niet plaats vinden. De 13 miljoen bezuiniging op het totaalbudget van de podiumkunsten die het Plan voor ogen had en die aan andere sectoren ten goede zou komen, werd teruggedraaid naar slechts 2,5 miljoen gulden. De 12,5 % inkomsteneis van de minister werd ingetrokken. Net als bij de behandeling van het Eerste Kunstenplan kwamen de regionale orkesten in opstand tegen de voorgenomen maatregelen. Onder druk van een opgezette lobby van de provincies werden de maatregelen van de minister gewijzigd, en werden de beoogde bezuinigingen voor een groot deel teniet gedaan.

⁷⁰ Hierbij zijn de subsidiebedragen voor 1992 gehanteerd zoals de Raad voor de Kunst deze heeft gepubliceerd in het advies voor het Kunstenplan 1993 - 1996. Omdat de toekenning van de subsidies na de Tweede Kamerbehandeling door WVC zijn berekend, zijn de berekeningen niet waterdicht.

Na de Tweede Kamerbehandeling ging de non-symfonische sector (met name de kamermuziek) er 1,74 miljoen op vooruit: 2,3 miljoen minder dan de Raad voor de Kunst had gewild! De uitkomst van het Tweede Kunstenplan met betrekking tot een verschuiving van middelen in de symfonische en non-symfonische muziek was bijna nihil toonde slechts enkele summiere inhoudelijke beleidsveranderingen ten opzichte van het vorige Kunstenplan. De provinciale lobby's hadden als resultaat dat er van de beoogde 7 miljoen, 5 miljoen bezuinigd werd op de orkesten. En hoewel de "kaasschaaf-maatregelen", de korting van 2,5% op de subsidies, wel doorgang vonden, bleef er van de beloofde flexibiliteit in het kunstbeleid weinig over. Veel bleef bij de oude situatie.

Hoofdstuk 6 Reacties van instellingen non-symfonische muziek

In dit hoofdstuk worden de reacties weergegeven van een aantal instellingen op het gebied van de non-symfonische muziek. De inventarisatie van deze reacties heeft plaats gevonden door middel van interviews met medewerkers van vijf instellingen die het belangrijkste deel uitmaken van de infrastructuur in de non-symfonische muziek. Er werd tijdens de interviews met name gesproken over de taakstelling van de instelling, de positie binnen de muzieksector en de invloed van de herstructurering van het orkestenbestel op de desbetreffende instelling. In §6.1 t/m §6.5 worden de interviews weergegeven; in §6.6 wordt een globale indruk gegeven van de gezamenlijke reacties.

Allereerst volgt een overzicht van de rijkssubsidies die de betreffende instellingen hebben ontvangen van 1983 t/m 1992. De overzichten zijn van de instellingen zelf afkomstig.

instelling	1983	1984	1985	1986	1987	1988
Donemus	1.365.400	1.359.900	1.484.500	1.605.800	1.605.572	1.632.324
Fonds v.d. Scheppende Toonkunst	1.410.900	1.813.300	1.963.000	2.260.000	2.468.700	2.685.481
Nederlands Impresariaat	1.144.000	1.224.800	1.334.700	1.537.000	1.550.300	1.704.231
Stichting Jazz in Nederland	850.600	1.198.040	1.322.440	1.532.600	1.634.139	1.811.465
Stichting Popmuziek Nederland	255.000	902.120	773.281	853.800	1.135.800	1.446.273

instelling	1989	1990	1991	1992	KP
Donemus	1.630.056	1.681.106	1.882.934	1.772.000	1.735.000
Fonds v.d. Scheppende Toonkunst	2.685.481	2.785.481	2.785.481	2.785.481	2.794.000
Nederlands Impresariaat	1.715.510	1.814.226	2.012.000	1.999.000	2.162.000
Stichting Jazz in Nederland	1.915.844	2.264.833	2.284.516	2.284.516	2.491.000
Stichting Popmuziek Nederland	1.486.600	1.736.200	1.814.880	1.720.500	onbekend

§ 6.1 Interview met Peter van de Westeringh, zakelijk medewerker van de Stichting Jazz en Geïmproviseerde Muziek in Nederland (SJIN)

Taakstelling SJIN

De Stichting Jazz en Geïmproviseerde Muziek in Nederland heeft als taak: het activeren en ondersteunen van Nederlandse podia voor de jazz- en geïmproviseerde muziek door middel van subsidietoekenning aan musici en aan door de SJIN erkende podia.

Daarnaast verzorgt de SJIN eigen producties, die met name in het Bimhuis ten gehore worden gebracht.

De subsidie-instrumenten die de SJIN hanteert zijn:

1. **Het Groepsbudget:** een bijdrage in de kosten die samenhangen met een reeks concerten van een groep.
2. **Het Projectbudget:** subsidietoekenning voor een eenmalige en bijzondere activiteit.
3. **Het Podiumplan:** een aanvullende subsidie aan een groep voor één optreden.

Vanaf 1993 zal de Podiumplansubsidie door de podia zelf worden toegekend en verstrekt. Voorheen werden slechts de musici zelf door de SJIN gesubsidieerd. De SJIN wenst echter de podia meer vrijheden te geven bij de invulling van het beleid, waardoor men hoopt een betere infrastructuur te kunnen opbouwen voor de jazzmuziek. Met de subsidiëring van podia is een begin gemaakt van een beleid dat gericht is op afname. Voorheen was de SJIN meer produktiegericht.

De groep professionele jazzmusici in Nederland is klein. Door de beperkte markt, de relatief slechte arbeidssituatie (lange werkweek, minimuminkomen) en de lage honorering voor concerten heeft de jazz- en geïmproviseerde muziek-scene een tamelijk besloten karakter.⁷¹ Dit besloten karakter heeft als nadeel dat er buiten het eigen circuit weinig mensen met kennis over de jazz- en geïmproviseerde muziek zijn. In de Raad voor de Kunst zitten volgens de heer Van de Westeringh geen specifieke deskundigen op het gebied van de jazz en geïmproviseerde muziek.

Hoewel het Rijk de verantwoordelijkheid draagt voor de instandhouding van landelijke gezelschappen in de podiumkunsten, worden slechts twee Jazz- ensembles rechtstreeks door WVC gesubsidieerd. De rest komt geheel voor rekening van de SJIN. WVC neemt hier volgens de heer Van de Westeringh weinig eigen verantwoordelijkheid voor de jazz en geïmproviseerde muziek, in tegenstelling tot de (moderne) kamermuziek, in welke sector WVC tientallen ensembles rechtstreeks subsidieert.

Sutherland

De effecten van het door de Commissie Sutherland in gang gezette beleid werden voor de SJIN in 1984 merkbaar: het subsidiebedrag nam toen toe met ongeveer 350.000 gulden. De jaren erna steeg de subsidie jaarlijks met ongeveer 100.000 gulden. In 1990 vond een overheveling van door WVC gesubsidieerde groepen plaats, waardoor de structurele subsidies van de SJIN met 350.000 gulden per jaar steeg. De uiteindelijke stijging van de subsidies in 1990 was meer dan de Commissie Sutherland had beloofd: 1,5 miljoen in plaats van 1,4 miljoen gulden.

Positie SJIN

⁷¹ Moen, N. *Jazz- en geïmproviseerde muziek anno 1990, verslag van een onderzoek naar de sociaal-economische positie van gesubsidieerde jazz - en improviserende musici in Nederland*. Amstelveen, mei 1992. p.23

De positie van de SJIN is door de effecten van de herverdeling van gelden wel degelijk verbeterd: met de verkregen gelden kan de SJIN volgens Van de Westeringh een redelijk stimulerend beleid voeren voor de jazz- en geïmproviseerde muziek in Nederland. Vanaf januari 1992 heeft de SJIN het normhonorarium van f250, = per speelbeurt omhoog gebracht naar f300, =. Van een onderscheid in hoogte van honorering tussen musici is geen sprake.

In 1990 wankelde de positie van de SJIN door een kritisch rapport van de Raad voor de Kunst, waarin het functioneren van de SJIN, en de samenwerking met het Bimhuis ter discussie stond. Een externe deskundige werd in de arm genomen, waarna organisatorische, beleidsmatige en bestuurlijke veranderingen plaatsvonden. Deze veranderingen hebben inmiddels vruchten afgeworpen: de SJIN bleef op grond van haar beleidsplan 1993 - 1996 opgenomen in het Kunstenplan.

Wil de positie van de jazzmuziek in Nederland verbeteren, dan is volgens de heer van de Westeringh allereerst een versterking van de positie van de podia nodig: zij zijn immers de afnemers. De podia zouden veel hogere recette-inkomsten moeten aanhouden, of op zoek moeten gaan naar sponsors, wat ten goede zou komen aan de musici. Podia bieden nu echter nog te weinig geld aan de musici, wat niet goed is voor de markt. Het zakelijk functioneren van veel podia laat bovendien nog te wensen over: de programmeurs zijn vaak wel jazz-freaks, maar weten weinig van management af. De SJIN zal dan ook moeten gaan trachten de know-how van de podia op dit gebied te verbeteren.

Toekomst

In het beleidsplan 1993 - 1996 vroeg de SJIN een subsidietoename van 455.000 gulden. Deze is uiteindelijk niet toegekend door WVC: in het Kunstenplan heeft de SJIN een verruiming van middelen van ongeveer 250.000 gulden gekregen. De aanvraag voor reissubsidies en subsidies voor producties in het buitenland worden volgens de SJIN waarschijnlijk doorverwezen naar het nieuw in te stellen Fonds voor de Podiumkunsten, alhoewel niet expliciet in het Kunstenplan vermeld. De SJIN is vanzelfsprekend teleurgesteld over het niet volledig toekennen van de gewenste uitbreiding van middelen.

§ 6.2 Interview met Jaap van Beusekom, directeur van de Stichting Popmuziek Nederland (SPN)

Taakstelling SPN

De Stichting Popmuziek Nederland is een landelijke instelling ter bevordering van de Nederlandse popmuziek en popmuziekcultuur binnen en buiten Nederland. Dit houdt in dat de SPN contacten onderhoudt met de popmusici, de overheden, andere instellingen, podia en platenmaatschappijen.

De SPN houdt zich bezig met een vijftal taken:

1. **Dienstverlening aan binnen- en buitenland;**
2. **Podiumplan:** De SPN subsidieert door middel van een Podiumplansubsidie groepen met maximaal 1500 gulden per concert voor een groep die meer dan 3000 gulden, maar ook minder dan 5000 kost. Het zijn aanvullende subsidies aan podia voor professionele, Nederlandse groepen. Een groep wordt professioneel genoemd als de programmeur 1500 of meer gulden per concert wil betalen. Hierbij blijft het vraag- en aanbodsysteem in stand: de programmeurs bepalen zelf welke groepen ze contracteren en bepalen de hoogte van het honorarium;
3. **Het promoten van Nederlandse groepen in het buitenland;**
4. **Toursupport:** het financieel ondersteunen van buitenlandse tournees;
5. **Het opzetten en onderhouden van het Poparchief Nederland:** een documentatiecentrum voor informatie over Nederlandse popmuziek. Tot nu toe werd het poparchief incidenteel gesubsidieerd, met ingang van 1993 wordt dit structureel;

6. De geluidsstudio: De SPN beheert een studio waar Nederlandse popgroepen opnames kunnen maken.

Sutherland

In de jaren '80 pleitte de SPN bij de politiek voor 1,7 miljoen gulden, nodig voor de Podiumplansubsidies. Dit vond bijval binnen de Commissie Sutherland, maar voor een bedrag van 1 miljoen gulden. In 1984 kreeg de SPN de eerste herverdelingsgelden, en pas in 1990 is de Podiumplansubsidie van 1 miljoen bereikt: drie jaar later dan oorspronkelijk toegezegd door de Commissie Sutherland. Het gehele Podiumplan is een rechtstreeks gevolg van de herstructurering van het orkestenbestel, waardoor zeker gesproken kan worden van een positieverbetering van de Stichting Popmuziek Nederland. Vanaf 1990 ontving de SPN een structurele totaalsubsidie van 1,5 miljoen, voor de exploitatie (loonkosten, huisvesting, organisatiekosten enz.) en de Podiumplansubsidies. In de loop der jaren zijn andere onderdelen echter belangrijker geworden, bijvoorbeeld het Poparchief, speciale projecten en de Buitenlandsubsidies om de internationale positie van de Nederlandse popmuziek te versterken. Hiervoor moest de SPN echter elk jaar weer opnieuw incidenteel subsidie aanvragen. Het Poparchief wordt vanaf 1993 echter wel structureel opgenomen in het Kunstenplan. Of dat met de post Buitenlandsubsidies ook gebeurt, is nog steeds onduidelijk, aangezien de Raad voor de Kunst de SPN-aanvraag voor structurele Buitenlandsubsidies niet in zijn advies heeft opgenomen, en de post dus ook niet in het Kunstenplan is opgenomen.

Kritiek op WVC

De SPN als service-verlenend instituut en het Podiumplan valt volgens Van Beusekom buiten de terminologie van WVC. Popmuziek is bovendien een podiumkunst waarbij amateur en professioneel in elkaar overlopen. De strikte tweedeling die het Rijk hanteert tussen professionele kunst en amateuristische kunstbeoefening is volgens Van Beusekom volslagen irrelevant bij de popmuziek. De SPN dreigt nog wel 's bekneeld te raken tussen de vier geldstromen binnen WVC waarmee de SPN gesubsidieerd wordt. Die geldstromen komen uit de afdeling Amateuristische Kunstbeoefening en Kunstzinnige Vorming (AKKV); het bureau Bilaterale Internationale Samenwerking; de afdeling Muziek; en er zijn gelden gereserveerd voor muziekbeoefening door allochtonen. Het is gebleken dat deze afdelingen langs elkaar werken, waar de SPN wel 's de dupe van wordt.

Binnen de Raad voor de Kunst ontbreekt het in tegenstelling tot ongeveer 10 jaar geleden volgens de heer Van Beusekom eveneens aan deskundigheid om te kunnen adviseren over popmuziek. De Raad voor de Kunst is tegenstrijdig in het oordeel over wat artistiek is, en wat niet. Als de popmuziek een cd goed verkoopt, is dat in de ogen van de Raad gauw commercieel en niet artistiek; verkoopt een cd van Beethoven goed, dan wordt er niet gerept over gebrek aan artistieke kwaliteiten. De popmuziek wordt door dit soort vooroordelen eigenlijk buiten de subsidiesystemen gesloten. De SPN is zeer verbolgen over het feit dat de Raad bij de advisering over het Kunstenplan 1993 - 1996 vergeten is de post Buitenland op te nemen in het advies, waardoor het ook niet in het Kunstenplan is opgenomen. Tevens stonden er volgens de SPN onjuistheden en insinuaties in het advies. De SPN heeft dan ook een kort geding aangespannen tegen de Raad, maar dit kort geding is door de President van de Haagse rechtbank niet ontvankelijk verklaard.

Auteursrechten

Sinds 1 januari 1992 is een nieuwe wet in werking getreden, de Wet op de blanco tapes. Er werd besloten de heffing op cassettebandjes voor 85% ten goede te laten komen aan de rechthebbenden, de gedupeerden van het thuis kopiëren van cassettebandjes, namelijk componisten, platenmaatschappijen en de auteurs. De overige 15% is na getouwtrek tussen het ministerie van WVC en Justitie aan de NVPI, de Kunstenbond-FNV, de Nederlandse Toonkunstenaars Bond en de Stemra, verenigd in de Stichting Thuiskopie, ten goede gekomen.

WVC wilde de 15% opbrengst ten goede laten komen aan een collectief doel, maar aangezien auteursrecht onder het ministerie van Justitie valt, werd WVC buiten de bemoeienis van dit geld gehouden.

De SPN heeft jaren geleden reeds een plan ingediend voor een productiefonds voor plaatproducties, dat moest worden betaald uit die 15%. De discussie in de Tweede Kamer is nog niet afgerond, maar veel kans heeft dit plan niet. Van geld dat in feite door de popmuziek wordt gegenereerd (71% van de gekopieerde muziek is popmuziek), komt vrijwel niets terecht bij de popmuziek zelf; een oneerlijke situatie volgens Van Beusekom.

Toekomst

De SPN acht een totale subsidie van 2,9 miljoen gulden noodzakelijk om de gehele popsector in Nederland te kunnen bestrijken, dat wil zeggen een totale Podiumplansubsidie van 1,3 miljoen; 350.000 gulden voor het Poparchief; en 350.000 gulden voor de post Buitenland. In het Tweede Kunstenplan is voor 100.000 gulden ton gehoor gegeven aan de Podiumplantoename; het Archiefbudget is blijven steken bij 100.000 gulden; over de post Buitenland bestaat nog steeds onzekerheid.

Kunst is oorlog

De SPN verzet zich hevig tegen de grote onevenwichtigheid in de rijkssubsidiëring van de podiumkunsten. Op 1 april 1992 heeft de SPN een paginagrote advertentie geplaatst in de Volkskrant, die luidde:

rijkssubsidies podiumkunsten	f250 miljoen
klassieke muziek	f 85,0 miljoen
opera	f 63,0 miljoen
toneel	f 56,0 miljoen
dans	f 42,0 miljoen
jazz- en geïmproviseerde muziek	f 2,5 miljoen
popmuziek	f 1,5 miljoen

KUNST IS OORLOG. Is deze verdeling van subsidie representatief voor de kwaliteit, kwantiteit en publieksbereik van het kunst - en cultuuraanbod in het Koninkrijk der Nederlanden anno 1992?

Met deze advertentie wilde de SPN een discussie oproepen wat de positie van de popmuziek is binnen de culturele lagen. De gesubsidieerde podiumkunsten bevinden zich, aldus de heer Van Beusekom, steeds meer verheven boven de maatschappij, en beginnen zich steeds meer te isoleren. Popmuziek bevindt zich daarentegen heel dicht bij de maatschappij. De kloof tussen de popmuziek en de andere podiumkunsten is niet gelegen in het feit dat popmuziek commercieel zou zijn, maar vindt zijn oorzaak in het verschil van haar positie in de maatschappij.

§ 6.3 Interview met Henriëtte Kropman, administrateur van het Fonds voor de Scheppende Toonkunst (FST)

Taakstelling FST

Het Fonds voor de Scheppende Toonkunst heeft als taak het tot stand komen van werken van scheppende toonkunst te bevorderen. Dit gebeurt door middel van toekenningen aan componisten in de vorm van:

- opdrachten
- honoreringen achteraf
- meerjarige honoreringen
- stipendia

Het FST is het enige fonds dat het subsidiesysteem van meerjarige honoreringen kent. Sinds 1983 kan het Fonds op deze wijze componisten voor een periode van drie jaar in staat stellen op een meer continue basis te werken. In het algemeen dienen componisten een aanvraag in voor mogelijke honoreringen van een werk of een werk in opdracht; ook kunnen anderen dan de componisten zelf een aanvraag indienen voor opdrachten, bijvoorbeeld een ensemble of een instelling. Ongeveer tweederde van de aanvragen wordt afgewezen.

Voor componisten op het gebied van de jazz- en geïmproviseerde muziek bestaat een afzonderlijk budget (10% van het totale honoreringsbudget) en een afzonderlijke beoordelingsprocedure. Het Fonds hanteert bij de beoordeling van werken twee onafhankelijke commissies, die door het bestuur benoemd worden. Het bestuur op zijn beurt, wordt door de minister van WVC aangesteld.

Sutherland

Na oprichting van het Fonds in 1982 begon de discussie rondom het orkestenbestel. Commissie Sutherland stelde voor van het te bezuinigen geld op de orkesten 1,6 miljoen gulden extra naar het Fonds voor de Scheppende Toonkunst te doen vloeien. Dat zou een totaal subsidiebedrag van 3 miljoen gulden per jaar inhouden. Dit bedrag zou in 1987 bereikt moeten worden, aldus de Commissie Sutherland. Dit streefbedrag is echter tot op de dag van vandaag nog niet bereikt.

In 1988 kreeg het Fonds een brief van de minister waarin werd medegedeeld dat het geraamde accres voor het Fonds geen doorgang zou vinden omdat bij de herziening van de herbezetting van de orkestgelden besloten was de prioriteit bij de middelgrote muziekensembles te leggen. Dat hield in dat, hoewel het Fonds had gerekend op de door de Commissie Sutherland geadviseerde 3 miljoen, het toekomstige budget ruim twee ton onder dit bedrag zou liggen, namelijk 2,78 miljoen gulden. Met dit bedrag kon het Fonds wel redelijk functioneren - vergeleken met 1982 was de financiële positie aanzienlijk verbeterd - maar door de onverwachte tegenslag dreigt het op gang gebrachte beleid te stagneren.

Fonds voor de Podiumkunsten

Begin 1992 heeft het plan om een Fonds voor de Podiumkunsten op te richten steeds vastere vormen aangenomen. De Raad voor de Kunst had in de beleidsnota "De bomen en het bos"⁷² al gepleit voor het tot stand komen van een dergelijk fonds. De bedoeling is de projectsubsidies in het nieuwe FPK op te nemen. WVC wil echter ook andere podiumkunstinstanties opnemen in het Fonds, inclusief het Fonds voor de Scheppende Toonkunst. Dit werd het FST pas begin 1992 duidelijk. Het FST is fel tegen een opgaan in het nieuwe Fonds voor de Podiumkunsten, omdat bij integratie van de beide fondsen het functioneren van het FST negatief beïnvloed zal worden door de structuur van het nieuwe Fonds, die veel te ondoorzichtig wordt vanwege de verschillende disciplines. Bovendien is het FST bang dat in dat geval een deel van haar subsidiegelden zal wegvloeien naar andere sectoren binnen het nieuwe Fonds. WVC heeft echter toegezegd dat het in 1993 op te richten FPK vooralsnog zonder het FST zal functioneren, waarna in 1994 een evaluatie zal plaats vinden over het reilen en zeilen van het Fonds voor de Podiumkunsten.

Toekomst

⁷² Raad voor de Kunst, *De bomen het bos; advies over projectsubsidieering*. Den Haag, 12 oktober 1990

Hoewel de Raad voor de Kunst voor de komende kunstenplanperiode adviseerde het Fonds voor de Scheppende Toonkunst een subsidie te geven van de gevraagde 3 miljoen, heeft de minister in het Plan voor het Kunstbeleid 1993 -1996 het Fonds 2,8 miljoen toebedeeld: na 10 jaar is de door Sutherland voorgestelde 3 miljoen nog steeds niet bereikt: een doorn in het oog van het Fonds.

6.4 Interview met Ber Deuss, directeur van Donemus

Taakstelling Donemus

Donemus richt zich op de ontplooiing van het Nederlandse muziekleven, in het bijzonder door de Nederlandse muziek in binnen- en buitenland bekend te maken. Dit gebeurt door het documenteren en uitgeven van Nederlandse muziek en het produceren van uitvoeringsmaterialen en hoogwaardige partituren, en promotie-activiteiten ten behoeve van de Nederlandse muziek in binnen- en buitenland.

Donemus is in vergelijking met de overige instellingen uniek omdat het geen podiuminstelling is. Donemus opereert in het verlengde van de creatieve arbeid van Nederlandse componisten. Donemus stelt zich in het bijzonder tot doel de mogelijkheid te scheppen dat composities uitgevoerd kunnen worden. De composities waarvoor Donemus zich inspant zijn gecomponeerd in opdracht (of met steun) van het Fonds voor de Scheppende Toonkunst (FST), andere fondsen of opdrachtgevers of vrije composities. Het aantal bedraagt ongeveer 250 per jaar: hiervan komen 100 binnen via het FST; 10 andere fondsen, 25 via bijzondere fondsen en 125 vrije composities.

Samenwerking

De beoordeling van toelating tot het documentatie- en uitgavefonds van Donemus wordt verricht door de Artistieke Raad (AR). In de praktijk worden FST-werken automatisch toegelaten. In haar promotietaak werkt Donemus nauw samen met Gaudeamus. Donemus richt zich speciaal op publikatie (partituren, geluidsdragers, Engelstalige tijdschrift 'Key Notes', Nederlandse nieuwsbrief, componistenbrochures). Gaudeamus richt zich meer op podium producties. Beide instellingen bouwen in regelmatig overleg aan een netwerk tussen personen en instituties waarbinnen de Nederlandse muziek prominent een plaats kan innemen. Uiteraard is er nauw overleg met het GeNeCo. Twee leden van de AR van Donemus zijn aangewezen door het GeNeCo-bestuur.

Om de samenwerking op het gebied van de infrastructuur van de moderne muziek in Nederland te optimaliseren is het plan geformuleerd een nieuw Huis voor de Moderne Muziek in Amsterdam te stichten, waarin Donemus, Gaudeamus, de Ijsbreker en het FST gezamenlijk gehuisvest zouden worden. De Raad voor de Kunst en de Gemeente Amsterdam hebben al laten weten een voorstander te zijn van dit plan. Een directe fusie tussen alle instellingen wijst de heer Deuss echter af en wordt ook niet overwogen, omdat het de voordelen van de huidige kleinschalige situatie (grote interne motivatie, snelle besluitvorming) zou wegnemen.

Sutherland

Voor Donemus was het effect van de Commissie Sutherland niet groot. In 1986 werd aan Donemus een budget van f 100.000,- voor de aanmaak van de orkestpartijen toevertrouwd, een bedrag dat toen al en nu zeker ontoereikend is. Na 1986 zijn de subsidies onveranderd gebleven. Alleen in 1991 heeft het ministerie van WVC incidenteel f 110.000,- beschikbaar gesteld voor de herstructurering van Donemus.

Positie van de hedendaagse muziek

De heer Deuss is van mening dat de positie van de hedendaagse muziek niet verbetert, eerder verslechtert. De subsidies van WVC worden niet hoger, of slechts minimaal en door inkomensverhoging van 2,5% wordt riskante programmering geminimaliseerd, iets dat juist bij hedendaagse muziek van essentieel belang is. Het programmeren van moderne muziek is vanwege noodzakelijke afdracht van uitvoeringsauteursrechten ook nog duurder dan de risicoloze klassieke muziek.

Toekomst

Donemus heeft in het beleidsplan 1993-1996 een structurele subsidieverhoging aangevraagd van f 110.000,-. Dit geld is nodig voor het oplossen van knelpunten rond de aanmaak van orkestpartijen en voor het versterken van promotionele activiteiten, een taak waarvan Donemus meer gewicht wil gaan geven. In het Kunstenplan 1993-1996 heeft WVC deze aanvraag echter niet gehonoreerd en is er zelfs sprake van een subsidieverlaging met 2 1/2%. Donemus is teleurgesteld over het feit dat de door de Raad voor de Kunst geadviseerde één miljoen gulden voor de infrastructuur van de (moderne) kamermuziek slechts voor 5 ton door WVC is opgevolgd. Voor de advisering en de verdeling van dit bedrag moet een zware commissie worden opgericht. Een lachertje om een speciale werkgroep voor in te stellen, aldus de heer Deuss. Hij verwacht bovendien dat bij de verdeling van zo weinig geld er weer spanningen zullen ontstaan tussen de verschillende betrokken instellingen, hetgeen niet goed is voor de onderlinge verhoudingen en schadelijk voor de belangen van Nederlandse gecomponeerde muziek.

6.5 Interview met Jan van Waveren, directeur van het Nederlands Impresariaat (NI)

Taakstelling NI

Het Nederlands Impresariaat zet zich in om de carrièremogelijkheden van de Nederlandse toonkunstenaars te bevorderen. Twintig jaar geleden is begonnen met deze markt te ontwikkelen. Het NI bedient de Nederlandse toonkunstenaar door het creëren van marktmogelijkheden. Dit kan volgens het NI alleen door het creëren van een groter publiek.

Het NI bemiddelt tussen ensembles en podia. Het NI adviseert dan zowel over repertoire als ensembles, gericht op een groeiend publiek. Het NI subsidieert via het zogenaamde "aanvullend honorarium-systeem", dit is een systeem waarbij de musicus een honorarium, en het podium een korting krijgt. Het NI subsidieert hierbij maximaal 30% van het budget van het podium, met een maximum van f450,= per musicus per concert. Dit houdt een subsidiedekkingspercentage van 22% in. Het podium moet dan minimaal zes concerten per jaar contracteren. Het gaat hier om ongeveer 120 podia per jaar: 20% in de grote steden in de randstad en 80% daarbuiten. Met de provincie Flevoland is een samenwerkingsverband opgezet tussen de provincie, de podia en het NI.

Het NI organiseert zelf ook concerten in het Concertgebouw. Hierbij bepaalt het NI de programmering. Het NI krijg hiervoor wel een subsidie van de gemeente Amsterdam, maar moet de concerten zelf bekostigen.

Markt

In de beginperiode van het NI werden er 150 concerten per jaar georganiseerd. Momenteel zijn dat er 1600: 75% van het totale non-symfonische aanbod. Het NI is er dus in geslaagd om de kamermuziekmarkt op poten te zetten. Het publieksaantal (500.000 man betalend publiek) ligt ongeveer gelijk met dat bij symfonische concerten.

De heer Van Waveren is van mening dat alleen door het stimuleren van de wisselwerking vraag-aanbod een bloeiend muzikaleven tot stand kan komen. Het huidige rijkssubsidiebeleid gaat zijns inziens echter uit van een publiek dat niet mondig is. De vraagzijde wordt hierbij zwaar ondergewaardeerd en de aanbodzijde wordt er ingelobbied, met ghetto-vorming en een enge selectie als gevolg. De rijkssubsidies staan dan ook niet in

verhouding met de publieksaantallen, al zijn door de goede lobby van de hedendaagse muziek in de afgelopen twintig jaar, de subsidies in die sector enorm toegenomen.

Een subsidietoename garandeert echter niet een marktvergroting. Juist door de onderbetaling van musici is het volgens Van Waveren mogelijk de markt in evenwicht te houden. Als het NI alles zou subsidiëren, of de honoraria zouden verhogen, zou de hele markt in elkaar storten: de podia zouden niets meer betalen.

De ideale situatie volgens het NI is een levendig muziekleven, waarbij sprake is van gemiddeld 70% zaalbezetting (break-even). De dertig procent winst bij 100% zaalbezetting zou dan voor interne subsidiëring gebruikt moeten worden. Dit zou zijn voor nieuwe initiatieven ("laboratoriumfunctie") of ensembles die zelfs bij 100% zaalbezetting nog verlies zouden lijden. Zo zou er wel sprake zijn van een aanbods subsidie, maar op beperkte schaal.

Sutherland

Toen men in 1983 besloot een verschuiving aan te brengen in de verhouding tussen symfonie en non-symfonie, kreeg het NI automatisch aandacht als enige instelling op kamermuziekgebied. Bij de Sutherlanddiscussies werd besloten de kamermuziek 2,5 miljoen extra te geven in de loop der jaren. Het NI zou, als enige kamermuziekinstantie, dat geld krijgen. Maar hiermee werd het NI in feite "gecastreerd", want de Raad voor de Kunst wilde eigenlijk dat het NI slechts als administratief orgaan zou gaan werken. De heer Van Waveren was echter van mening dat daarmee zou de markt ineen zou storten en weigerde dus de subsidie. Hij stelde een bedrag voor van 550.000 gulden, een bedrag dat psychologisch werkbaar zou zijn zodat men hem nog zou blijven vertrouwen en een bedrag bovendien dat de backing van de minister garandeerde. Dit bedrag werd gehonoreerd, terwijl de rest van de 2,5 miljoen verdeeld werd over het aanbod: de diverse ensembles. Zo ontkwam het NI aldus van Waveren aan de selectiecriteria van WVC die tot een eenzijdig aanbod hadden geleid.

Toekomst

Voor de periode 1993 -1996 heeft het NI een subsidieverhoging van 450.000 gulden aangevraagd: hiermee zou, samen met de eigen provisies, een markttoename van ongeveer 25% te bereiken zijn. Dit bedrag werd door de Raad voor de Kunst gehonoreerd met 350.000 gulden; het Kunstenplan bracht dit bedrag echter terug tot 250.000 gulden. De honorariumpositie zou volgens het NI verbeterd dienen te worden, van 30% naar 40%. Een verdere verbetering is niet wenselijk, want anders zou de subsidie belangrijker worden dan de publieksbijdrage. Met de huidige subsidie wordt het echter slechts mogelijk de 30% aanvullend honorarium aan te houden.

§ 6.6 Samenvatting en conclusies

De Stichting Popmuziek Nederland en het Nederlands Impresariaat onderscheiden zich van de overige instellingen door een subsidiebeleid te voeren dat marktgericht is, in plaats van aanbodgericht. De taakverdeling tussen het Rijk en de instellingen blijken overigens nogal eens fricties op te leveren: WVC moet een productiegericht subsidiebeleid voeren, maar schuift deze taak, behalve bij de kamermuziekensembles, naar de instellingen. Veel instellingen zijn van mening dat het WVC en de Raad voor de Kunst ontbreekt aan deskundigheid, met name op het gebied van de jazz- en popmuziek: de klassieke (symfonische) muziek wordt door de rijksoverheid nog altijd het meest serieus genomen. De financiële gevolgen van de herstructurering van het orkestenbestel, zoals ingezet door de Commissie Sutherland, zijn voor alle vijf instellingen duidelijk merkbaar geweest. Alleen de subsidies van Donemus zijn sinds 1986 nauwelijks meer verhoogd. De door de Commissie Sutherland beloofde verruiming van gelden hebben, met uitzondering van het Fonds voor de

Scheppende Toonkunst (waarbij de subsidie ruim twee ton onder de beloofde 3 miljoen bleef), daadwerkelijk doorgang gevonden. De gestelde termijn waarin de verruiming zou plaatsvinden werd echter niet gehaald: pas in 1990 werd de herverdeling van gelden afgerond. Dit wil niet zeggen dat de instellingen tevreden zijn met hun huidige subsidiebudgetten. Alle geïnterviewden achten, gezien de nieuwe ontwikkelingen in het veld, een verruiming van middelen nodig. En, hoewel de Raad voor de Kunst over het algemeen vrij positief hierover adviseerde voor de tweede kunstenplanperiode, bleek bij de uitwerking van het Tweede Kunstenplan dat de instellingen slechts geringe subsidieverhogingen kregen. De symfonische sector krijgt in de komende kunstenplanperiode ruim 75 miljoen gulden: de non-symfonische sector een kleine 21 miljoen. De onevenwichtige verhouding in subsidiegelden naar de symfonische en non-symfonische muziek blijft overeind staan: de nieuwe kunstenplanperiode heeft daar nauwelijks verandering in gebracht. Daar zijn zijn alle instellingen het over eens.

Hoofdstuk 7 Provinciale uitgaven professionele muziekbeoefening 1987 - 1992

Dit hoofdstuk vormt het verslag van een kwantitatief onderzoek naar de uitgaven van de provincies aan de professionele muziekbeoefening op basis waarvan het beleid van de provincies vergeleken kon worden. Omdat dit deel van het onderzoek eveneens de periode 1987 - 1992 beslaat, kon eveneens onderzocht worden of binnen de sector muziek in het subsidiebeleid verschuivingen hadden plaats gevonden analoog aan het landelijke muziekbeleid. Dus verschuivingen van het subsidie naar non-symfonische vormen van muziek.

In 1986 is door het ministerie van WVC en de gezamenlijke provincies een ambtelijke ad hoc-werkgroep in het leven geroepen die het eigentijds muziekbeleid van de provincies in kaart heeft gebracht in verband met de nieuwe taakverdeling tussen de overheden ten aanzien van de podiumkunsten. Deze werkgroep heeft onderzoek gedaan naar de provinciale uitgaven op het terrein van de kamermuziek, jazz- en geïmproviseerde muziek, popmuziek, eigentijds klassieke muziek en scheppende toonkunst voor het jaar 1986. Onderstaand schema toont de uitkomsten van dit onderzoek. Hierbij moet echter worden bedacht dat dit de uitgaven betreffen voor zowel de professionele als de amateuristische muziekbeoefening. Hiermee verschilt dat onderzoek met dit onderzoek waar alleen de professionele muziekbeoefening is bestuderd.

In het onderzoek uit 1986 bleek ondermeer dat relatief veel geld werd uitgegeven aan de popmuziek (f 1.048.500, = totaal) en relatief weinig aan compositie-opdrachten (f 284.000, =). De subsidie-verhoudingen van kamermuziek, jazz en pop waren respectievelijk 1 : 1 : 2, in tegenstelling tot de rijksuitgaven in 1986, die een verhouding toonden van 3 : 2 : 1.⁷³

Provinciale uitgaven op het terrein van de kamermuziek, jazz- en geïmproviseerde muziek, popmuziek, eigentijdse klassieke muziek en scheppende toonkunst in 1986. (1)

	kamermuziek	jazz- en geïmprovi- seerde muziek	popmuziek	eigentijdse klassieke muziek (na 1900)	scheppende toonkunst (waaronder compositie- opdrachten)
Groningen	26.000	55.000	15.000		
Friesland		27.500	17.500		
Orenthe	14.000		95.000		10.000
Overijssel	15.000	36.000	8.000	13.000	1.000
Gelderland			50.000	50.000	100.000
Utrecht	55.000*	20.000	20.000		
Noord-Holland	119.500	100.000	375.000		40.000
Zuid-Holland	94.000	45.000	60.000		
Zeeland		24.000	18.000	325.000	18.000
Noord-Brabant	157.000	181.500	305.000	5.000	90.000
Limburg	20.000	62.000	85.000	81.000	25.000
Totaal	500.000	551.000	1.048.500	474.000	284.000

*inclusief eigentijdse klassieke muziek.

N.B.: De Provincie Flevoland besteedt in 1986 f 150.000,- aan het gehele terrein van de podiumkunsten

(1) Deze cijfers zijn afkomstig uit de rapportage van de werkgroep eigentijds muziekbeleid van december 1986. Cijfers zijn afgerond en in enkele gevallen zo betrouwbaar mogelijk geschat

⁷³ Koopmanschap, *Eigentijdse muziek; nieuw beleid voor een nieuw geluid*. *Boekmanmagazine*, 1987, p. 117

In het kader van het huidige onderzoek is in het voorjaar van 1992 aan de provincies verzocht een overzicht te geven van hun subsidies voor de professionele muziekbeoefening.⁷⁴ Hierbij werd hun verzocht een onderscheid gemaakt in:

* de non-symfonische muziekbeoefening, namelijk

- de jazz- en geïmproviseerde muziek
- de popmuziek
- de kamermuziek
- de eigentijds klassieke muziek

* de totale uitgaven aan professionele muziek, inclusief andere categorieën (festivals, koormuziek, enz.)

* de symfonische muziek.

Eventuele bedragen voor muziektheater zijn niet in dit onderzoek opgenomen. Ook de professionele ondersteuning van amateuristische muziekbeoefening is niet meegerekend.

Voor sommige provincies bleek het echter niet mogelijk om in hun opgaven bovenstaande verdeling aan te houden daar deze provincies een andere subsidie-categorisering toepassen. Enkele provincies hebben daarom een schatting gemaakt van de verhoudingen binnen de door hun aangehouden categorisering.

Wat betreft de popmuziek is het vaak moeilijk om een onderscheid te maken tussen de amateuristische en de professionele popmuziek. Toch hebben de provincies bij hun opgaven een verdeling trachten te maken.

De onderstaande overzichten zijn dan ook geen blauwdruk van de werkelijke uitgaven, maar gaven desalniettemin genoeg data om een vergelijkend onderzoek te kunnen uitvoeren.

Helaas konden niet alle provincies in het onderzoek worden opgenomen. Van de provincie Overijssel ontbreekt een overzicht, omdat het volgens deze provincie onmogelijk was een overzicht te geven binnen de in het onderzoek geldende categorieën.

Voor de provincie Utrecht geldt hetzelfde. Van deze provincie zijn wel wat gegevens binnengekomen, maar deze waren te beperkt om een goed overzicht te verkrijgen.

De gegevens van de provincie Friesland waren van een dusdanig laat tijdstip dat het niet mogelijk meer was om de gegevens in de grafieken op te nemen. Wel wordt de provincie aan het eind van dit hoofdstuk in de vergelijkingen betrokken. In de jaren 1987, 1988 en 1989 gaf deze provincie respectievelijk f 119.030, = f 136.230, = en f 110.958, = uit aan het Frysk Orkest. In 1991 en 1992 gaf Friesland f 70.000, = uit aan de professionele muziekbegeleiding van koren.

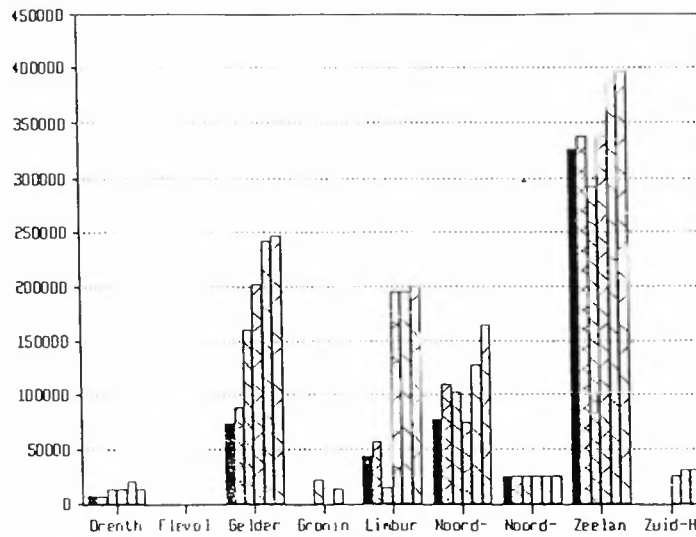
Uit het onderzoek zijn de volgende grafieken voortgekomen, die per jaar de uitgaven aan de desbetreffende muziekpost weergeven. Indien in de grafieken twee maal "Noord-" staat, dan wordt met de eerste Noord-Brabant bedoeld, en met de tweede Noord-Holland. De balken geven als volgt de jaartallen aan:

⁷⁴ Zie bijlage 6

Uitgaven van de negen provincies aan de professionele muziekbeoefening van 1987 t/m 1992

1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992

eigentijds klassieke muziek

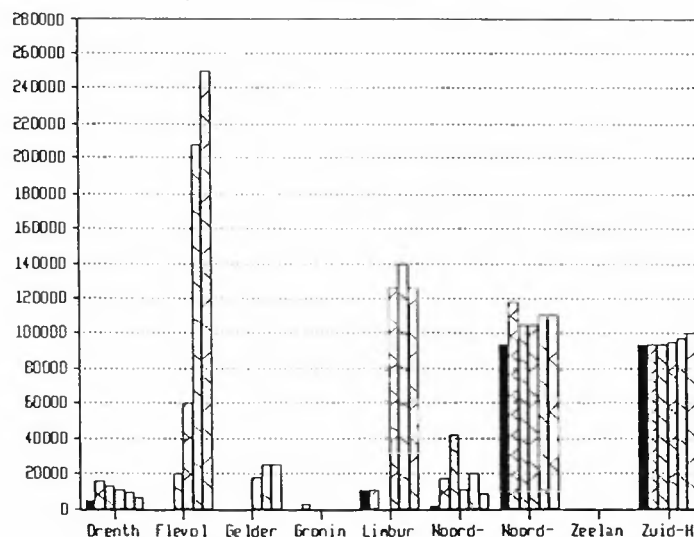
Gelderland subsidieert vanaf 1989 een ensemble genaamde De Ereprijs, een met de Volharding vergelijkbaar orkest. In 1989 was dat met f70.000,=, in 1990 105.000,=, in 1991 en 1992 f150.000,=. Bovendien geeft de provincie een bedrag van rond de f40.000,= uit aan projecten op het gebied van hedendaagse muziek. Overige subsidies bedragen ongeveer f50.000,= per jaar.

Noord-Brabant subsidieert jaarlijks een eigentijds muziekensemble, het Aquarius Ensemble, met ongeveer f50.000,= per jaar.

Voor de provincie Noord-Holland is een schatting gemaakt van de gemiddelde uitgaven per jaar aan de eigentijdse muziek. Het bedrag wordt geschat op f25.000,= per jaar.

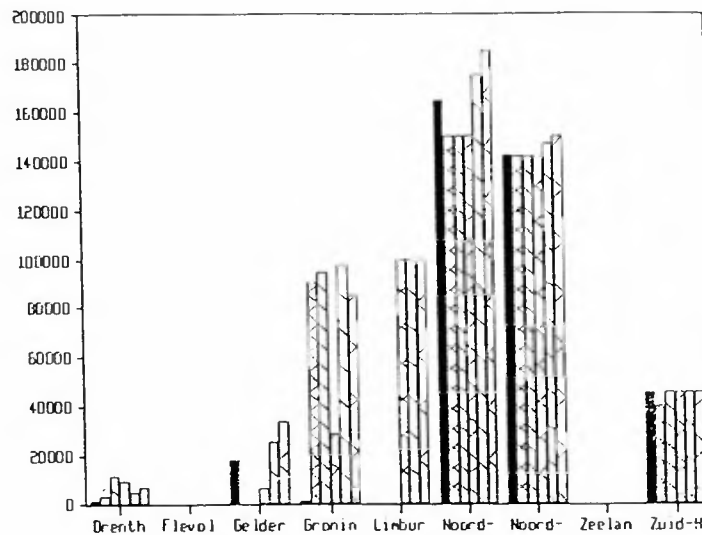
Zeeland geeft jaarlijks een tamelijk groot subsidie aan de Stichting Nieuwe Muziek Zeeland. De bedragen variëren van f325.000,= in 1987 tot f397.600,= in 1992.

kamermuziek

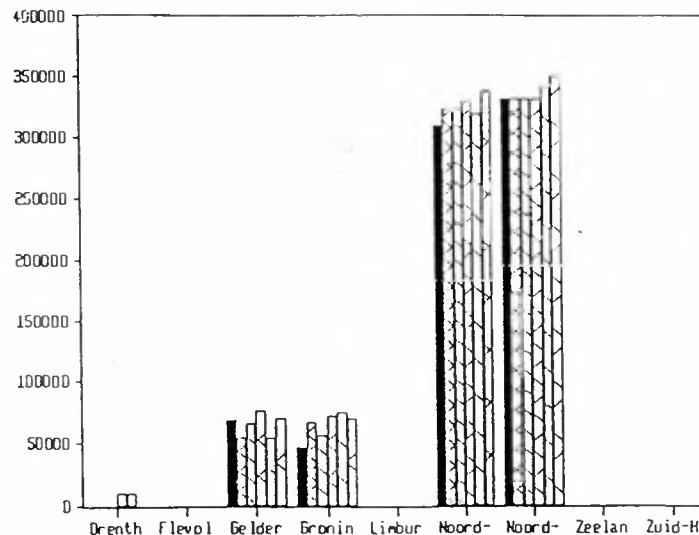
De provincie Flevoland voert sinds 1989 een geprononceerd kamermuziekbeleid. De provincie heeft jaarlijks een overleg met vier schouwburgdirecteuren en het Nederlands Impresariaat. Kamermuziekconcerten worden door de provincie met 50% gesubsidieerd; door de schouwburgen met 20% en door het NI met 30%. De bedragen zijn van 1989 t/m 1992 respectievelijk f20.000,=, f60.000,=, 207.485,= en f250.000,=.

jazz- en geïmproviseerde muziek

De provincie Limburg subsidieerde in 1991 en 1992 een jazz-festival in november, genaamd Jazz Mecca, met een bedrag van respectievelijk 2 en 1 ton.
Noord-Brabant besteedt jaarlijks ongeveer f160.000,= aan de Stichting Jazz en Geïmproviseerde Muziek, die op zijn beurt het geld verdeelt over de podia en incidentele activiteiten in de provincie.
Noord-Holland geeft ongeveer 30% van de post Subsidieregeling Eigentijdse Muziek uit aan de jazz- en geïmproviseerde muziek, een bedrag rond de f145.000,= per jaar.

popmuziek

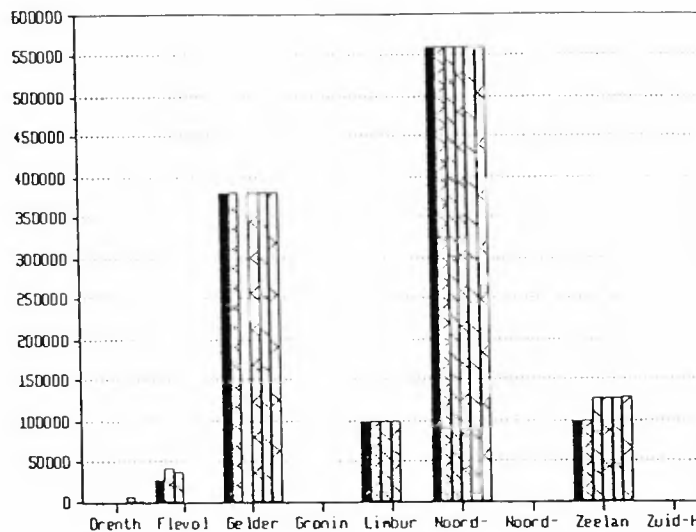

In Gelderland wordt de popmuziek ondersteund door een steunfunctionaris. Naar schatting is deze voor 25% werkzaam voor de professionele popmuziek (ongeveer f30.000, = vanaf 1992), maar aangezien professionele ondersteuning niet in dit onderzoek is opgenomen, is het bedrag niet vermeld.

In Noord-Holland is de popmuziek opgenomen in de totaalpost Subsidieregeling Eigentijdse Muziek. Ruw geschat wordt ongeveer 70% van dit bedrag uitgegeven aan popmuziek, oplopend van f330.000, = in 1987 naar f350.000, = in 1992.

De provincie Zuid-Holland geeft aanzienlijke bedragen uit (ruim een ton per jaar) aan de Zuidhollandse Popunie, maar deze Popunie zet zich in voor de amateuristische muziekbeoefening, waardoor het bedrag niet in het onderzoek is opgenomen.

symfonische muziek

De provincie Drenthe subsidieerde incidenteel een symfonisch concert met respectievelijk f6.000, = en fl.500, =.

Flevoland subsidieerde van 1987 t/m 1989 het Frysk Orkest met een bedrag rond de f35.000, =.

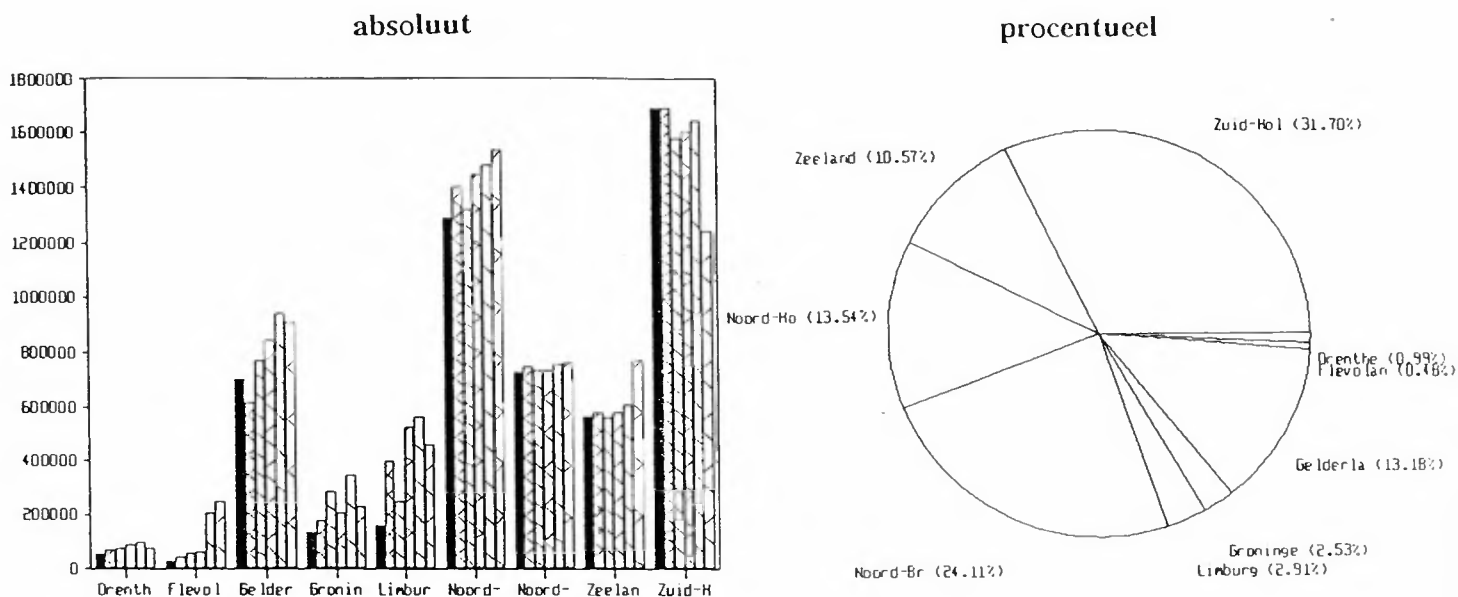
Gelderland heeft alle jaren die in dit onderzoek zijn opgenomen het Gelders Orkest gesubsidieerd met een bedrag van f380.000, = per jaar. Deze bedragen betreffen de betaling van koorbegeleiding en educatieve projecten. De provincie subsidieert het orkest met tegenzin, omdat vanaf 1985 het Rijk de subsidiëring van de landelijke orkesten op zich zou nemen. Vanaf 1993 valt deze subsidiepost dan ook weg.

Limburg subsidieerde van 1987 t/m 1990 het Limburgs Symfonie Orkest met een jaarlijks bedrag van een ton.

Noord-Brabant subsidieert sinds 1985, eveneens tegen de vastgestelde taakstelling in, het Brabants Orkest met een jaarlijks bedrag van f560.000, =. Dit op "tijdelijke basis". WVC subsidieerde daarmee 71 formatieplaatsen; de provincie zorgde voor de overige 8 formatieplaatsen, zij het met tegenzin. In '90, '91 en '92 heeft WVC een soort gebaar gemaakt door de provincie f75.000, = aan extra middelen te geven in het kader van het inlopen op de achterstand van het provinciale Zuiden. Gedurende de nieuwe kunstenplanperiode zal de provincie Noord-Brabant het Brabants Orkest subsidiëren met een jaarlijks bedrag van f25.000, = als overgangsregeling. Daarna hoopt de provincie deze symfonische subsidiëring stop te kunnen zetten.

Zeeland subsidieert het Zeeuws Orkest met een bedrag van f165.000, = t/m 1989, en een bedrag van ongeveer twee ton t/m 1992. Het Zeeuws Orkest bestaat voor ongeveer 60% uit professionele musici, die een vergoeding ontvangen voor de repetities en concerten.

totale uitgaven professionele muziekbeoefening (inclusief festivals, orgelconcerten, enz.)

In de totaalpost van de uitgaven professionele muziekbeoefening zijn de overige muziekposten opgenomen die niet onder specifiek de jazz-, pop-, kamer-, hedendaagse -, of symfonische muziek vielen.

Gelderland heeft een bedrag opgenomen voor de subsidie categorie Diverse Projecten. Het Najaarsfestival neemt hierbij het grootste bedrag voor z'n rekening. In deze post is een arbitraire verhouding ingecalculerd van 50% muziek.

Limburg heeft in de jaren 1990 en 1991 een incidentele subsidie toegekend aan de "Maastrichtse Zomer", een festival met meerdere muziekvormen, van respectievelijk f120.000, = en f100.000, =. Met ingang van 1991 geeft de provincie een bedrag van f2.223.000, = uit aan de Opera Zuid. Dit bedrag is echter niet opgenomen in de overzichten, aangezien dit de post muziektheater betreft.

Noord-Holland gaf jaarlijks tot 1992 ongeveer 1 ton uit aan muziektheater. Vanaf 1992 is dit bedrag verhoogd tot bijna 170.000 gulden. Deze bedragen zijn, zoals boven reeds vermeld, echter niet in het onderzoek opgenomen. In de totaalpost van professionele muziekbeoefening is een schatting gemaakt van het muziekaandeel in een jaarlijkse zomermanifestatie, de "Toer In" a f95.000, =. Bij de provincie bestaat bovendien een post Algemeen Krediet Kunsten, uit welke post per jaar ongeveer f25.000, = ten goede komt aan incidentele initiatieven op het gebied van de professionele muziekbeoefening.

De begrotingsposten voor 1987 en 1992 zijn voor de tien provincies (inclusief Friesland) als volgt verdeeld:

	1987	1992
Eigentijdse klassieke muziek	554.400, =	1.076.920, =
Kamermuziek	204.700, =	624.045, =
Jazz en geïmproviseerde muziek	327.275, =	604.980, =
Popmuziek	757.000, =	829.280, =
Symfonische muziek	1.283.822, =	1.071.220, =
restcategorie (festival, etc.)	1.281.109, =	2.067.544, =
Totale uitgaven prof. muziek	5.450.306, =	6.274.989, =

Conclusies

Uit de grafieken blijkt dat de uitgaven per provincie aan de soort professionele muziekbeoefening aanzienlijk verschillen. De ene provincie heeft de popmuziek, de ander de kamermuziek hoog in het vaandel staan. Zo zijn de provincies Noord-Brabant en Noord-Holland financieel actief in de popmuziek en de jazz- en geïmproviseerde muziek; geeft Flevoland een groot deel van het muziekbudget uit aan de kamermuziek en besteedt Zeeland een ruim bedrag aan de eigentijdse muziek.

De uitgaven voor de symfonische muziek zijn nagenoeg gelijk gebleven vanaf 1987. Alleen bij Friesland is het Frysk Orkest van de begroting verdwenen na de oprichting van het Noord Nederlands Orkest. Het systeem van de koppelsubsidiëring blijkt nog steeds niet geheel te zijn verdwenen: met name Gelderland en Noord-Brabant geven met tegenzin nog steeds subsidies aan hun provinciale symfonie-orkesten.

Bij de totaaluitgaven van de provincies zijn eveneens aanzienlijke verschillen zichtbaar. Zuid-Holland, Noord-Brabant en Gelderland nemen het grootste deel van de totale provinciale muzieksubsidies gedurende de periode 1987 - 1992 voor hun rekening.

Vergelijken we de uitgaven van de tien provincies van 1987 met die van 1992, dan blijken de uitgaven gestegen te zijn met f 824.683, = (15%); een magere stijging voor zes jaar. Wel blijkt dat de financiële aandacht voor de eigentijds klassieke muziek verdubbeld is in deze zes jaar, en het totaalsubsidie voor de kamermuziek verdrievoudigd is. De in 1986 geconstateerde verhouding in de financiering van de muzieksoorten blijkt veranderd te zijn. Was de verhouding kamermuziek : jazz : pop : eigentijdse muziek volgens bovenstaand overzicht nog 1 : 1 : 2 : 1,5; in 1992 was dat ruw gezegd 1 : 1 : 1,5 : 2. De verhouding non-symfonische - en symfonische muziek was in 1987 4 : 1 (4,16 miljoen tegenover 1,28 miljoen), in 1992 was dat 5 : 1 (5,2 miljoen tegenover 1,07 miljoen)

Het blijkt echter dat van een verruiming van middelen voor de non-symfonische muziek in de provincies nauwelijks sprake is. De bedragen blijven beperkt binnen budgetten die de laatste jaren nauwelijks gestegen zijn. De reorganisatie van het orkestenbestel heeft in de provincies niet de effecten gehad die men waarschijnlijk had verwacht. De non-symfonische, professionele muziekbeoefening is er niet noemenswaardig op vooruit gegaan, en nog steeds betalen enkele provincies mee aan de activiteiten van de symfonie-orkesten.

Hoofdstuk 8: Samenvatting en conclusies

Omdat coherente informatie over het overheidsbeleid ten aanzien van muziek vanaf 1987 grotendeels ontbrak, achtte de Federatie van Kunstenaarsverenigingen het noodzakelijk een onderzoek doen. In dit onderzoek wordt in het bijzonder het rijksoverheidsbeleid onder de loep genomen ten aanzien van de non-symfonische muziek. Daarnaast is een onderzoek verricht naar de provinciale geldstromen richting de professionele muziekbeoefening vanaf 1987.

De roep om meer aandacht voor de non-symfonische muziek had tot gevolg dat in 1983 de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel, ook wel de Commissie Sutherland genoemd, van de toenmalige minister van WVC Brinkman, de opdracht kreeg een voorstel te maken voor een reorganisatie van het orkestenbestel. De reorganisatie had onder meer ten doel een evenwichtiger verhouding te bewerkstelligen in de financiële ondersteuning van de symfonische en non-symfonische muziek.

Met de reorganisatie van het muziekbestel ging gelijktijdig een nieuwe taakverdeling tussen overheden gepaard. Het Rijk zou voortaan de verantwoordelijkheid voor de produktie, en de daarmee de subsidies voor symfonie-orkesten op zich nemen, waarmee voor een deel een einde aan het systeem van de koppelsubsidie kwam. Bovendien werd door middel van een fusie, een herziening van het aantal formatieplaatsen per orkest en de invoering van de normbetrekking, een bedrag van 12,4 miljoen bezuinigd op het orkestenbestel. In de voorstellen van de Commissie Sutherland zou 9,75 miljoen van dit bezuinigde geld ten goede moeten komen aan de non-symfonische sector. Deze herverdeling van gelden zou tot aan 1987 gefaseerd in vier jaar plaatsvinden. Met deze voorstellen werd een poging gedaan om de verstarde situatie in het Nederlandse muziekbestel te veranderen.

De herverdeling van gelden verliep echter trager dan de Commissie Sutherland zich had voorgesteld. Dit kwam mede door procedures die de orkesten aanspanden tegen het Rijk waarmee het proces aanzienlijk werd vertraagd, zodat de herverdeling van de Sutherlandgelden pas in 1990 een feit was. Toen bleek evenwel dat het aanvankelijke bedrag van 9,75 miljoen gulden was overschreden met 20%: de non-symfonische sector was er 11,68 miljoen gulden op vooruit gegaan. Het Fonds voor de Scheppende Toonkunst bleef als enige onder het geraamde accres: de minister had inmiddels besloten een extra verruiming van middelen te doen toekomen aan de kamermuziek, waardoor de door de Commissie Sutherland voorgestelde 3 miljoen voor het Fonds werd teruggebracht tot 2,78 miljoen.

Door de vereveningsoperatie, het financiële gedeelte van de nieuwe taakverdeling tussen het Rijk, provincies en gemeenten, kwamen ook middelen vrij voor de provincies. Het zou te verwachten zijn geweest dat de provincies die, in de geest van de Commissie Sutherland, zouden gaan besteden aan onder meer de non-symfonische muziekbeoefening. Een onderzoek uit 1987 naar de provinciale uitgaven ten behoeve van deze sector wees echter uit dat de provincies in 1986 slechts 12% van de vrijgekomen gelden besteedden aan de non-symfonische muziek, terwijl veel geld via educatieve projecten en dergelijke uitgaven weer naar de symfonische muziek terugvloede. Een van de oorzaken hiervan was dat de provincies door het Rijk niet gebonden waren aan bepaalde afspraken en daarmee eigenlijk vrij waren in de besteding van de gelden. Het systeem van koppelsubsidiëring bleek daarmee niet helemaal te zijn verdwenen; de non-symfonische sector in de provincie bleek dus niet volledig baat te hebben bij de reorganisatie.

Mede doordat de herverdeling vertraging opliep, werden de uitvoerenden en instellingen in de non-symfonische sector geen onderwerp van gesprek in het Plan voor het kunstbeleid 1988 - 1992. Dit Plan was het begin van een nieuw subsidiesysteem, waarbij de rijksoverheid vierjaarlijks budgetafspraken zou maken met

instellingen en uitvoerenden in de kunstsector. Het Plan zette wederom de orkestwereld op de kop, daar het een nieuwe bezuiniging en nieuwe taakstellingen voor enkele orkesten aankondigde. Met de bezuiniging zou dit maal een bedrag van 6,8 miljoen gulden gemoeid zijn. Daarvan zou een deel naar de opera en de balletbegeleiding gaan; de rest zou z'n weg vinden naar onder meer de dans, vormgeving en jeugdtheater, om zoals het door de minister werd omschreven een "billijker verdeling" tot stand te brengen binnen het bestaande kunstbudget.

Na de Tweede Kamerbehandeling werd, mede onder druk van de provincies een groot deel van deze bezuiniging echter teruggedraaid, en wel tot slechts 2,4 miljoen gulden. Hierdoor vielen vele prioriteiten weg. De non-symfonische muziek behoorde overigens niet tot één van de prioriteiten; hierover meldde het Kunstenplan slechts dat de herverdeling van de Sutherlandgelden werd afgewacht. Van een 'billijker verdeling', zoals het Plan beoogde, bleef in de Uitwerking van het Plan niet veel meer over; van een actief beleid ten gunste van de non-symfonische muziek was in het Plan geen sprake.

Drie jaar later sprak de Raad voor de Kunst in zijn vooradvies voor het Tweede Kunstenplan over een extra toedeling van middelen aan muziekensembles en infrastructurele instellingen in de non-symfonische sector. De Raad stelde vervolgens een Werkgroep Infrastructuur Kamermuziek in. Deze werkgroep zal die de situatie van de moderne kamermuziek bekijken om een advies uit te brengen voor verbetering van de infrastructuur. Voor deze verbetering adviseerde de Raad 1 miljoen gulden te reserveren; voor de ensembles adviseerde de Raad 3 miljoen beschikbaar te stellen. Dit geld zou uit een bezuiniging van 7 miljoen gulden op de orkesten moeten komen in het kader van de vorming van drie regionale orkesten zoals minister d'Ancona reeds voorgesteld had in haar adviesaanvraag eind 1991, maar daarbij een bedrag tussen de negen en de zestien miljoen had genoemd.

Het Tweede Kunstenplan benadrukte vooral het publieksaandeel in de kunstsector. Minister d'Ancona stelde voor podiumkunstinstanties 2,5% op het subsidie-aandeel te korten, en een eigen inkomstenverhoging van 12,5% te eisen. Met een totale bezuiniging van 13 miljoen op het podiumkunstenbudget zou dan geld vrij komen voor nieuwe prioriteiten, waaronder bouwkunst, film en de internationalisering van de Nederlandse cultuur.

Wat betreft de orkesten week het Kunstenplan drastisch af van het advies van de Raad voor de Kunst. Wel zou er eveneens 7 miljoen gulden bezuinigd worden op de regionale orkesten. De infrastructurele verbetering van de moderne kamermuziek kreeg voor 1993 - 1996 slechts 500.000 gulden ter beschikking, en ook de overige budgetten van uitvoerenden en instellingen in de non-symfonische muziek stegen aanzienlijk minder dan de Raad had geadviseerd.

Wederom verliep, net als bij het eerste Kunstenplan, de uitwerking van het Kunstenplan 1993 - 1996 anders. De lobby van de regionale orkesten bleek weer dermate sterk, dat bij de behandeling in de Tweede Kamerbehandeling vele maatregelen die in het Plan waren aangekondigd, teruggedraaid werden. De orkestwereld kwam er uiteindelijk met een bezuiniging van 5 miljoen van af; de eis van 12,5% inkomstenverhoging werd ingetrokken, en er werd binnen het totale podiumkunstenbudget slechts 2,5 miljoen bezuinigd, alweer ten koste gaand van de prioriteiten die de minister had gesteld. De flexibiliteit binnen het bestaande budget die de minister voor ogen had gehad, vervaagde, evenals bij de uitwerking van het Plan 1988 - 1992. De uitkomst van het tweede Kunstenplan voor de muzieksector toonde aldus minieme inhoudelijke veranderingen ten opzichte van het eerste Kunstenplan. De non-symfonische sector kreeg wel wat meer subsidie, en op de orkesten werd wel bezuinigd, maar van een gericht beleid dat een verschuiving van subsidies van de symfonische naar de niet-symfonische muziek inhoudt, zoals de Commissie Sutherland die voor ogen had, was geen sprake.

De instellingen die de infrastructuur van de non-symfonische muziek vormen, en als zodanig zeer betrokken zijn geweest bij de plannen van de Commissie Sutherland, zijn het er over eens dat hun positie na de herstructurering van het orkestenbestel in 1985 verbeterd is. Bij alle instellingen, op Donemus na, zijn de subsidies aanmerkelijk toegenomen als gevolg van herverdeelde Sutherlandgelden. Maar nog steeds ontbreekt het de non-symfonische sector, en met name de jazz- en popmuziek aan deskundige aandacht van de rijksoverheid. Een evenwichtiger verdeling van subsidies tussen symfonische en non-symfonische muziek is volgens de instellingen nauwelijks bereikt. De instellingen vinden de verdeling zoals die na het Tweede Kunstenplan zal zijn, waarbij de symfonie-orkesten met ruim 75 miljoen gulden gesubsidieerd worden en de non-symfonische sector een kleine 21 miljoen krijgt, nog steeds onterecht. Ze zijn van mening dat hun sector (jazz, hedendaags, kamermuziek en pop) onderbedeeld is, en onderbedeeld zal blijven in de komende kunstenplanperiode.

Het provinciale aandeel in het subsidiebeleid richting de non-symfonische muziek is onderzocht voor de periode 1987 - 1992. De provincies is gevraagd om een overzicht te geven van de uitgaven aan de professionele muziekbeoefening. Van de twaalf provincies zijn negen opgenomen in het onderzoek: de gegevens van de provincie Friesland kwamen te laat en zijn derhalve niet verwerkt in de grafieken; de gegevens van Overijssel en Utrecht waren te ondoorzichtig om een goed beeld van te geven. Uit het onderzoek is gebleken dat de uitgaven aan de verschillende muzieksoorten (pop, jazz, kamermuziek, enz.) van de provincies nogal verschillen. Ook blijkt dat er nog steeds een zekere koppelsubsidiëring plaatsvindt van bepaalde symfonie-orkesten: met name de provincies Gelderland en Noord-Brabant subsidiëerden in de onderzochte periode orkesten die volgens de taakverdeling sinds 1985 eigenlijk alleen door het Rijk gefinancierd zouden moeten worden. In 1992 wordt door de tien provincies nog steeds ruim een miljoen gulden aan de symfonische muziekbeoefening uitgegeven.

De provinciale uitgaven van 1992 vergeleken met die van 1987 geven een slechts minimale stijging te zien. De totale uitgaven van de negen provincies blijken slechts met 0,82 miljoen gulden (15%) te zijn gestegen. Wel heeft de eigentijds klassieke muziek met een verdubbeling van de totale subsidies beduidend meer financiële aandacht gekregen in de laatste jaren. De kamermuziek heeft een verdriedubbeling (tot f 625.045, =) van het subsidiebedrag gekregen, al blijft het totaalbedrag lager dan het bedrag voor de eigentijdse muziek (f 1.076.920, =). Toch kan worden gesteld dat de non-symfonische sector in de provincie er nog steeds bekaaid van af komt. De herstructurering van het orkestenbestel heeft in de provincies geen duidelijke positieverbetering opgeleverd voor de non-symfonische muziek.

Concluderend kan worden gezegd dat de positie van de landelijke instellingen en uitvoerenden op het gebied van de non-symfonische muziek, in tegenstelling tot de provinciale, in de jaren 1983 tot nu verbeterd is: er is sprake van een verviervoudiging van de rijkssubsidies voor deze sector, namelijk van ongeveer 5 miljoen gulden naar 21 miljoen voor de komende kunstenplanperiode. De twee kunstenplannen voor de periode 1988 - 1996 toonden echter geen initiatief voor een uitdrukkelijke verschuiving van gelden. De verhoudingen in de rijkssubsidies zijn daarmee niet zo drastisch veranderd als de Commissie Sutherland die zich had voorgesteld. Nadat de Sutherlandvoorstellen waren gerealiseerd, heeft de non-symfonische sector wel meer middelen gekregen, maar door de sterke lobby van de provinciale orkesten werden de voorgenomen bezuinigingen op het orkestenbestel steeds weer voor een groot deel teruggedraaid. De non-symfonische sector heeft in de besproken periode meer wat meer gewicht gekregen in de rijkssubsidieweegschaal, maar men kan nog niet spreken van een muziekbeleid dat werkelijk voldoet aan de ontwikkelingen in deze sector.

Literatuurlijst

- Beyers, T., *Het spel en de knikkers; particuliere zorg, overheid en podiumkunst na 1945. De hulpbehoevende mecenas*. Amsterdam, 1990.
- Blommestein, H.J., Bressers, J.Th.A., Hoogerwerf, A. (red.), *Handboek beleidsevaluatie; een multidisciplinaire benadering*. Alphen aan de Rijn/Brussel, 1991 (2e druk).
- Boekman, E. *Overheid en Kunst in Nederland*. Amsterdam, 1939.
- Boekmanstichting, *Cultuur in alle Staten; provincie, kunst, politiek*. Amsterdam, 1987.
- Federatie van Kunstenaarsverenigingen, *Aktieplan voor de kamermuziek*. Amsterdam, 1984.
- Federatie van Kunstenaarsverenigingen, *Eigentijdse muziek en de provincie*. Amsterdam, 1987.
- Federatie van Kunstenaarsverenigingen, *Konstruktief Kontrapunt, Bouwstenen voor een samenhangend muziekbeleid*. Amsterdam, 1983.
- Federatie van Kunstenaarsverenigingen, *Project provinciaal muziekbeleid*. Amsterdam, 1987.
- Koopmanschap, E., *Eigentijdse muziek; nieuw beleid voor een nieuw geluid*. Boekmanmagazine, Amsterdam, 1987.
- Landelijke Werkgroep Orkestenbestel, *Conclusies en voorstellen van de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel* (uitgave van WVC). Rijswijk, 1983.
- Ministerie van WVC, *Adviesaanvraag met betrekking tot de subsidiëring van de niet-symfonische muziek*. Rijswijk, 15 juli 1988.
- Ministerie van WVC, *Brief over het kunstbeleid*. Rijswijk, 26 maart 1987.
- Ministerie van WVC, *Fact sheet C - 9 - N 1991: podiumkunsten*. Rijswijk, 1991
- Ministerie van WVC, *Fact sheet 8 - N - 1987: cultuurbeleid*. Rijswijk, 1987
- Ministerie van WVC, *Investeren in Cultuur; Nota Cultuurbeleid 1993 - 1996*. Den Haag, april 1992.
- Ministerie van WVC, *Opdracht voor de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel*, dd 30 maart 1983.
- Ministerie van WVC, *Plan voor het Kunstbeleid 1988 - 1992*, Rijswijk, 9 oktober 1987.
- Ministerie van WVC, *Uitwerking van het Plan voor het Kunstbeleid 1988 - 1992*. Rijswijk, 3 mei 1988.
- Moen, N. *Jazz- en geïmproviseerde muziek anno 1990, verslag van een onderzoek naar de sociaal-economische positie van gesubsidieerde jazz - en improviserende musici in Nederland*. Amstelveen, mei 1992.
- Nederlandse Toonkunstenaarsbond, *Brinkman negeert moties*. Muziekwereld, Jaargang 69 (1988)
- Nederlandse Toonkunstenaarsbond, *Verklaring van het hoofdbestuur van de NTB naar aanleiding van het Plan voor het kunstbeleid 1988 - 1992 van de minister van WVC d.d. oktober 1987*. Muziekwereld. Jaargang 68 (1987).
- Pots, R., *De provincie en het kunst- en cultuurbeleid; schets van een ontwikkeling*. Boekmanmagazine, 1987.
- Raad voor de Kunst, *Advies naar aanleiding van de Brief over het Kunstbeleid*. Den Haag, 12 juni 1987
- Raad voor de Kunst, *Advies 29 juli 1988 met een reactie op de Uitwerking van het Plan voor het Kunstbeleid 1988 - 1992*. Informatiebulletin Raad voor de Kunst. Jaargang 19 (1988).
- Raad voor de Kunst, *Advies Kunstenplan 1993 - 1996*. Den Haag, 29 februari 1992.
- Raad voor de Kunst, *Beleidsnota's provinciale symfonieorkesten*. Informatiebulletin Raad voor de Kunst, jaargang 18 (1987).
- Raad voor de Kunst, *Herbestedingsplan muziek*. Informatiebulletin Raad voor de Kunst. Jaargang 15 (1984).
- Raad voor de Kunst, *Herbestedingsgelden muziek 1985*. Informatiebulletin Raad voor de kunst. Jaargang 16 (1985).
- Raad voor de Kunst, *Herbezetting orkestgelden*. Informatiebulletin Raad voor de Kunst, no. 20 (1989).
- Raad voor de Kunst, *Instellingen Muziek*. Informatiebulletin Raad voor de Kunst, jaargang 17 (1986).
- Raad voor de Kunst, *Om het bestaan van kwaliteit; vooradvies ten behoeve van het tweede Kunstenplan*. Den Haag, juli 1991.
- Raad voor de Kunst, Raad voor de Kunst antwoordt op herschikkingsoperatie. Informatiebulletin Raad voor de Kunst, Jaargang 18 (1987).
- Raad voor de Kunst, *Taakopdracht Werkgroep Infrastructuur Kamermuziek*. Den Haag, 13 april 1992.
- Smithuysen, C., *Het orkestenbestel belegerd*. Kunst en Overheid; beleid en praktijk. Amsterdam, 1988.
- Sutherland, W., *Stuivertje wisselen; herbeleving van de verevening*. Boekmanmagazine 1987.
- Vlaams Theater Instituut, *Het bevorderen van de hedendaagse muziek in Vlaanderen en Nederland; een situatieschets*. Antwerpen, 1991.
- Wijn, C., *De partituur van het Nederlandse podiumkunstenbeleid*. Nijmegen, 1987.

Wissing, W., *Kunstenplan exit. Muziekwereld*. Jaargang 69 (1988).

Bijlage 1

Besteding vrijkomende middelen orkestenoperatie *

	Huidi- ge Bud- get	Toena- me vol- gens Plan LWO	Toena- me 1984 volgens WVC	Toena- me vol- gens afd. MT	Verschil
1. Kamermuziek (incl. vocale deel)	1170	2700	500	500	
2. Jazz	1000	1400	530	530	
3. Componisten	1400	1600	300	400	+ 100
4. Elektronische Muziek	370	300	150	50	- 100
5. Projekten en Manifestaties	900	1500	900	880	- 20
6. Begeleiding kleine dans- groepen	---	300	170	170	
7. Popmuziek	250	1000	200	200	
8. Donemus (Neer- landica)	25	100	---	20	+ 20
9. Holland Festival	1200	500	---	---	
10. Beurzen	125	pm	50	50	
11. Nederlands kamer- koor	pm	350	---	---	
12. Musicals	---	---	200	200	
	pm	9750	3000	3000	0

* bedragen in duizendtallen

Advies door de Raad voor de Kunst van 30 mei 1985 over de herbestedingsgelden.
Bron: Informatiebulletin Raad voor de Kunst. Jaargang 16 (1985), no. 3, p. 13

Bijlage 2

Besteding middelen orkestenoperatie (bedragen in duizendtallen)

	Feitelijke verdeling	Voorstel WVC	Voorstel Raad	Eindverdl volgens LW0	Eindverdl volgens brief WVC 8/3/1985
	<u>1984</u>	<u>1985</u>	<u>1985</u>	<u>1987</u>	
1. Ned.Koorstichting (Kamerkoor)	---	100	100	350	350
2. Kleine dansgroepen (begeleiding)	165	300	300	300	300
3. Kamermuziek	500	650	850	2700	2450
4. Jazz & Geïmprovi- seerde Muziek	530	650	650	1400	1400
5. Fonds Scheppende Toonkunst	400	550	550	1600	1600
6. Donemus (Neerlandi- ca)	20	40	40	100	100
7. Holland Festival	---	---	---	500	p.m.
8. Popmuziek	200	350	350	1000	1000
9. Elektronische Muziek	50	210	210	300	300
10. Projekten en Mani- festaties	885	1000	1000	1500	1500
1. Musicals	200	400	200	---	500
12. Studie Buitenland	50	250	250	p.m.	250
	<u>3000</u>	<u>4500</u>	<u>4500</u>	<u>9750</u>	<u>9750</u>

Advies van de Raad voor de Kunst van 23 mei 1984 over het herbestedingsplan muziek.
Bron: Informatiebulletin Raad voor de Kunst. Jaargang 15 (1984), no. 3, p. 19

Bijlage 3

	Oorspronke- lijke taak- stelling	Gerealiseerd in 1988	Verschil	Voorstel WVC	Advies Raad
Kamermuziek	2450	1817	633	960	idem
Fonds voor de Scheppende					
Toonkunst	1600	1173	427	200	300
Jazz	1400	1222	178	180	idem
Popmuziek	1000	805	195	195	idem
Nederlands					
Kamerkoor	350	350	—	—	—
Donemus (Neerlandica)	100	100	—	—	—
Kleine Dansgroepen	300	300	—	—	—
Elektronische					
Muziek	300	300	—	—	—
Musicals	500	500	—	—	-/_ 100
Beurzen	250	250	—	—	—
Projekten	1500	1361	139	—	—
	<u>9.750</u>	<u>8.178</u>	<u>1.572</u>	<u>1.535</u>	

Advies van de raad voor de Kunst van 9 februari 1990 over het de herverdeling van de orkestgelden.

Bron: Informatiebulletin Raad voor de Kunst. Jaargang 21 (1990), no.1 p. 10

Overzicht beschikbare middelen voor de verschillende categoriën binnen de muzieksector (in miljoenen gulden)

bron: WVC 1990; het cijfermateriaal is verzameld in de bestedingsplannen van WVC

	'83	'84	'85	'86	'87	'88	'89	'90	toename 1983-1990	toename plan LWO
1. Orkesten	(reshuffling)		62.1	65.6	69.0	66.9	68.8	66.0		
2. Ned. Koorstichting	1.8	2.1	2.1	2.3	2.3	2.4	2.4	2.4	0.6	0.35
3. Kamermuziek	1.3	1.9	2.0	2.5	2.8	3.0	3.9	5.1	3.8	2.7
4. Jazz	0.9	1.4	1.4	1.9	1.8	2.0	1.8	2.4	1.5	1.4
5. Popmuziek	0.2	0.35	0.35	0.85	0.75	0.8	0.9	1.0	0.8	1.0
6. Instellingen	4.1	4.1	4.5	5.2	6.0	6.0	6.2	6.2	2.1	0.9*
7. Projecten/musicals	0.8	1.9	1.9	2.5	2.8	2.6	2.6	2.6	1.8	1.5
8. Componisten	1.4	1.8	1.9	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	1.3	1.6
9. Beurzen/Concoursen/ Ned.Muziekprijs	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	0.78	0.78	0.78	- 0.22	p.m.
Totaal 2 t/m 9	11.5	14.55	15.15	18.55	19.85	20.08	21.18	23.18	totaal:	
Jaarlijkse toename budget 2 t/m 9		3.05	0.6	3.4	1.3	0.23	1.1	2.0	11.68	9.45**
<i>idem</i> %		26	5	29	11	2	9	17		
Toename 2 t/m 9 cumulatief		3.05	3.65	7.05	8.35	8.58	9.68	11.68		
<i>idem</i> %		36	31	60	71	73	83	100		

* In het bestedingsvoorstel van de Commissie Sutherland komt de categorie 'instellingen' niet voor. Wel voert de Commissie enkele organisaties die bij WVC onder instellingen vallen afzonderlijk op: Donemus, het Holland Festival en Electronische muziek. Deze zijn goed voor resp. 0.1, 0.5 en 0.3 miljoen gulden, samen voor 0.9 miljoen

** De cijfer wijkt af van het oorspronkelijke bedrag (9.75 miljoen) omdat de begeleiding van kleine dansgroepen in dit overzicht niet voorkomt

Deze bewerking van de bestedingsplannen van het ministerie van WVC is uit: Kam v.d., E. De kakofonie rond de kamermuziek; het kamermuziekbeleid van de rijksoverheid in de jaren tachtig Utrecht, augustus 1991, p. 55. Zie toelichting op volgende pagina.

Bij het financieel overzicht van Bijlage 4 dienen evenwel de volgende punten in ogenschouw te worden genomen:

- Bij post 1 dient er rekening te worden gehouden met de ontwikkeling dat het Nederlands Philharmonisch Orkest vanaf 1987 volledig door de rijksoverheid wordt gefinancierd. Verder worden de cijfers van post 1. vanaf 1989 beïnvloed door de bestuursovereenkomsten van de rijksoverheid met de gemeenten Rotterdam en Den Haag.
- Bij post 1. en 2. dient bij de stijging ook rekening te worden gehouden met de looncorrecties op de salarissenkosten.
- Bij post 3. zijn sinds 1990 de apparaatskosten voor het Nederlands Impresariaat (f 750.000,=) gevoegd.
- Bij post 4. zijn sinds 1990 de apparaatskosten voor de SJIN (f 450.000,=) gevoegd.

Bijlage 5

DE FINANCIËLE EFFECTEN VAN DE VEREVENINGSOPERATIE VOOR 1986

	1. VRIJGEVALLLEN MIDDELEN	2. NAAR MUZIEK (totaal, zowel symfo- nisch als niet- symfonisch)	3. NAAR NIET-SYMFONISCHE MUZIEK BEOEFENING	4. NAAR TONEEL EN DANS (incl. kinder en jeugdtheater)	5. NAAR KINDER- EN JEUGD- THEATER	6. TOTALE BUDGET PODIUMKUNSTEN	7. NAAR OVERIGE SECTOREN VAN CULTUURBELEID	8. NAAR ALGEMENE MIDDELEN	
GRONINGEN	944.700	85.000	85.000	15.000	—	100.000	300.000	544.700	
FRIESLAND	2.025.000	285.000	45.000 (jazz pop)	27.500 17.500)	225.000	81.050	545.000 (incl. AKKV 35.000)	1.200.000 (bijna geheel naar museumsector)	280.000
DRENTHE	400.000	25.000	25.000	225.000	125.000 (vooraf KV)	250.000	150.000	—	
OVERLIJSSEL	1.400.000	± 130.000	± 130.000	445.000	415.000	605.000 (incl. theater- bussen 30.000)	795.000	—	
GELDERLAND	1.286.900 + 100.000 éénmalig 1986	378.000 + 100.000	— 100.000 (compositie- opdrachten)	761.900	600.000	1.139.900 + 100.000	—	147.000 (éénmalige taakstellende bezuïging)	
UTRECHT	300.000	300.000	105.000 (kamer- muz. oude muz. jazz/geïm. pop)	55.000 10.000 20.000 20.000)	—	300.000	—	—	
NOORD-HOLLAND	1.350.000	574.000	299.000 (eigen- muz. kamer- muz.)	249.000 50.000)	701.000	± 265.000	1.275.000	—	
NOORD-BRABANT	2.900.000	1.267.820	581.000	1.632.160	± 433.030	2.900.000	—	—	
LIMBURG	1.153.550	85.000	85.000 (jazz pop)	50.000 35.000)	231.950	231.950	316.950	—	
ZUID-HOLLAND	— 1.200.000	(uit algemene middelen aangevuld)							
ZEELAND	— 1.000.000	(uit algemene middelen aangevuld)							
FLEVOLAND	Niet van toepassing								
TOTAAL	11.860.150 Beschikbaar voor nieuw beleid	± 3.229.820 (= 27%)	± 1.455.000 (= 12%)	4.237.030 (= 36%)	2.151.030 (= 18%)	7.531.850 (= 64%)	2.520.000 (= 21%)	1.808.300 (= 15%)	

Deze getallen komen uit een eigen onderzoek van C. Wijn naar de financiële effecten van de vereveningsoperatie voor de provincies in het begrotingsjaar 1986. De bedragen voor de podiumkunsten zijn voor zowel de professionele als de amateuristische muziekbeoefening.
Bron: C. Wijn, *De partituur van het Nederlandse podiumkunstenbeleid*. Nijmegen, 1987, p. 58

Bijlage 6

FEDE VAN KUNSTENAARS

AAN:

Provincie

Adres

Plaatsnaam

DEN HAAG:

april 1992

REFERENTIE:

92701

ONDERWERP:

uitgaven muziek

Geachte mevrouw, heer,

Hierbij wil ik uw aandacht vragen voor het volgende:

De Federatie van Kunstenaarsverenigingen is een koepelorganisatie van beroepsverenigingen van kunstenaars en ontwerpers. De Federatie stelt zich ten doel het maatschappelijke en economische functioneren van kunstenaars en ontwerpers te versterken in het bijzonder in relatie tot het overheidsbeleid. Daartoe publiceert zij regelmatig nota's, rapporten en andersoortige publicaties waarin knelpunten en aanbevelingen worden geformuleerd met betrekking tot de beroepspraktijk van kunstenaars en ontwerpers.

De Federatie heeft het plan opgevat een nota te publiceren op grond van een onderzoek naar het overheidsbeleid ten aanzien van de muziek vanaf 1987.

Zoals u zult weten had de herstructurering van het orkestenbestel, in 1985 in gang gezet, onder andere ten doel een evenwichtiger subsidiëring van de symfonische en niet-symfonische muziekbeoefening tot stand te brengen. De provincies kregen dan ook de taak om, naast het kinder- en jeugdtheater, de niet-symfonische muziekbeoefening te stimuleren. Dit zou moeten gebeuren uit de middelen die waren vrijgekomen uit de financiële herverdelingsoperatie. Uit een onderzoek van C.H.Wijn uit 1987 is echter gebleken dat de stimulering van de niet-symfonische muziek door de provincies op een financieel laag niveau bleef.*

Na 1987 is nauwelijks meer onderzoek gedaan naar de effecten van de orkestenreorganisatie op de niet-symfonische muziek. Derhalve is mij de taak gesteld deze lacune op te vullen.

* C.H. Wijn, *De partituur van het Nederlandse podiumkunstenbeleid*. Arnhem, augustus 1987.

Middels deze brief hoop ik financiële gegevens te verzamelen over de provinciale uitgaven voor muziek. Op grond van deze gegevens zal het mogelijk zijn een vergelijkend onderzoek te doen naar de uitgaven van de provincies en inzicht te krijgen in eventuele verschuivingen in de subsidieverhoudingen binnen de sector muziek.

Mijn vraag is of u mij een overzicht kunt verstrekken van de uitgaven door uw provincie voor muziek in de jaren 1987 t/m 1992. Met nadruk dient vermeld te worden dat dit onderzoek zich beperkt tot de professionele muziekbeoefening.

Indien het mogelijk is zou ik graag per jaar een overzicht willen hebben van de provinciale uitgaven voor de volgende categorieën:

- * de niet-symfonische muziekbeoefening:
 - jazzmuziek en geïmproviseerde muziek
 - popmuziek
 - kamermuziek
 - eigentijds klassieke muziek
- * de symfonische muziekbeoefening
- * de totale uitgaven muziek (inclusief andere categorieën)
- * de uitgaven naar overige sectoren van cultuurbeleid

Indien u nog vragen heeft, kunt u vanzelfsprekend telefonisch of schriftelijk contact opnemen.

Hopende op uw medewerking,
met vriendelijk groeten,

namens de Federatie van
Kunstenarenverenigingen,

Hanneke Wiersma

Middels deze brief hoop ik financiële gegevens te verzamelen over de provinciale uitgaven voor muziek. Op grond van deze gegevens zal het mogelijk zijn een vergelijkend onderzoek te doen naar de uitgaven van de provincies en inzicht te krijgen in eventuele verschuivingen in de subsidieverhoudingen binnen de sector muziek.

Mijn vraag is of u mij een overzicht kunt verstrekken van de uitgaven door uw provincie voor muziek in de jaren 1987 t/m 1992. Met nadruk dient vermeld te worden dat dit onderzoek zich beperkt tot de professionele muziekbeoefening.

Indien het mogelijk is zou ik graag per jaar een overzicht willen hebben van de provinciale uitgaven voor de volgende categorieën:

- * de niet-symfonische muziekbeoefening:
 - jazzmuziek en geïmproviseerde muziek
 - popmuziek
 - kamermuziek
 - eigentijds klassieke muziek
- * de symfonische muziekbeoefening
- * de totale uitgaven muziek (inclusief andere categorieën)
- * de uitgaven naar overige sectoren van cultuurbeleid

Indien u nog vragen heeft, kunt u vanzelfsprekend telefonisch of schriftelijk contact opnemen.

Hopende op uw medewerking,
met vriendelijk groeten,

namens de Federatie van
Kunstenarenverenigingen,

Hanneke Wiersma

Bijlage 6

FEDE VAN KUNSTENAARS

AAN:

Provincie

Adres

Plaatsnaam

DEN HAAG:

april 1992

REFERENTIE:

92701

ONDERWERP:

uitgaven muziek

Geachte mevrouw, heer,

Hierbij wil ik uw aandacht vragen voor het volgende:

De Federatie van Kunstenaarsverenigingen is een koepelorganisatie van beroepsverenigingen van kunstenaars en ontwerpers. De Federatie stelt zich ten doel het maatschappelijke en economische functioneren van kunstenaars en ontwerpers te versterken in het bijzonder in relatie tot het overheidsbeleid. Daartoe publiceert zij regelmatig nota's, rapporten en andersoortige publicaties waarin knelpunten en aanbevelingen worden geformuleerd met betrekking tot de beroepspraktijk van kunstenaars en ontwerpers.

De Federatie heeft het plan opgevat een nota te publiceren op grond van een onderzoek naar het overheidsbeleid ten aanzien van de muziek vanaf 1987.

Zoals u zult weten had de herstructurering van het orkestenbestel, in 1985 in gang gezet, onder andere ten doel een evenwichtiger subsidiëring van de symfonische en niet-symfonische muziekbeoefening tot stand te brengen. De provincies kregen dan ook de taak om, naast het kinder- en jeugdtheater, de niet-symfonische muziekbeoefening te stimuleren. Dit zou moeten gebeuren uit de middelen die waren vrijgekomen uit de financiële herverdelingsoperatie. Uit een onderzoek van C.H.Wijn uit 1987 is echter gebleken dat de stimulering van de niet-symfonische muziek door de provincies op een financieel laag niveau bleef.

Na 1987 is nauwelijks meer onderzoek gedaan naar de effecten van de orkestenreorganisatie op de niet-symfonische muziek. Derhalve is mij de taak gesteld deze lacune op te vullen.

* C.H. Wijn, *De partituur van het Nederlandse podiumkunstenbeleid*. Arnhem, augustus 1987.